

Kecső Imre

Kesznyéten könyve

Faluvédő és Faluszépítő Egyesület

Kesznyéten, 1998

*Kesznyéten ifjúságának ajánlom ezt a könyvet,
hogy az ősök példáján felbuzdulva ne csak szeressék,
de értsék is ezt a nehéz sorsú falut.*

Előszó

Egy közösség fejlődése szempontjából meghatározó, hogy ismerje önmagát, a múltját, tudja, honnan jött, mert csak így képes eldönteni, merre, hová tartson. A felnövekvő nemzedékeknek és az érdeklődőknek mindezt megmutatni: ez a helytörténet és honismeret küldetése, s ennek a rövid ismertetőnek is a legfontosabb célja. Nem tudományos művet vehet vele kézbe az olvasó, mert részben terjedelmi okokból, részben az olvasmányosság kedvéért hiányoznak belőle a hivatkozások és a lábjegyzetek. De minden sora mögött levéltári és irattári adatok, dokumentumok, emberi sorsok rejtőznek.

Ez a könyvecske nem a betetőzését jelenti a helytörténeti kutatásoknak, még csak nem is a kezdetét. Csupán első összegzése mindannak, amit Kesznyétenről jelenleg tudni lehet. Hézagos ez a tudás, de hiányaival is ösztönözheti a későbbi munkát.

Szeretném megköszönni mindazoknak a segítségét, akik adatokat közöltek és elbeszélgettek velem a falu életéről. Külön köszönettel tartozom a Faluvédő és Faluszépítő Egyesület aktivistáinak, akik felvállalták a könyv kiadását.

Kesznyéten, 1998. aug. 20.

Kecső Imre

I. Az idő sodrában

A község neve

Kesznyéten Borsod-Abaúj-Zemplén megyei falu Tiszaújvárostól (korábbi nevén Leninvárostól) 5 km-re, Tiszalúc, Tiszadob, Sajóörös, Kiscsécs, Girincs szomszédságában. Aki először hallja a község nevét, az elcsodálkozik hangzása furcsaságán, kétszer is el kell neki betűzni, s aztán mégis rosszul érti. Így lehet Kesznyétennek még századunkban is alakváltozata a *Kesznyét*, *Kesznyéte*, *Kesznyéteny*, *Kesznyétem* stb., amiért hiába háborognak a helybeliek addig, amíg a község neve általuk nem lesz híressé. Újabban kétes értékű ismertségre tett szert a település a vízerőmű privatizációja körül kialakult sajtókampánynak köszönhetően. Néhány év alatt az újságok megtanulták helyesen leírni a falu nevét, de a botrányt szimatoló hírverés múltán kezdődhet majd újra a névmagyarázat...

Pontosan így lehetett ez századokkal ezelőtt is, ezért fordul elő a község neve már a korai oklevelekben annyiféle alakváltozatban. Az írástudó idegen most is, akkor is elcsodálkozott, aztán nyelvérzékére hagyatkozva, lejegyzett valamit a még formálódó helyesírási szabályok szerint, amiről úgy gondolta, az Kesznyéten. Galuska Imre, nyugalmazott református lelkész, a község díszpolgára és történetének érdemes kutatója a XIII-XIX. századi forrásokból 38 különböző alakváltozatot gyűjtött össze. Ezek közül a legelső említések *Kesznyéte*, *Kesztatum*, *Keznethen*, *Kestatun*, *Kesznetem* formában jelölik a falut. *Sajo Kesznitene* csak a XVII. századtól találunk szórványosan példát.

Ha már az elnevezés megértése és leírása ennyi problémát jelent, még bonyolultabb a Kesznyéten szó eredetének, jelentésének a magyarázata. Legközelebb akkor járunk az igazsághoz, ha a tudományos közvélemény zömével egyetértve ismeretlennek, bizonytalanak mondjuk, mert a szószármaztatással még bizonyítatlan elméletek foglalkoznak.

Az első hagyományos helyi magyarázat szerint „*keszeghalások éltek itt, ezért nevezik így.*” Ez a hagyomány egészen új. 1939/40 telén ezüstkalászos tanfolyamot tartottak a községben, s a helytörténet előadói, Komlósi István tanító és Olter József malomtulajdonos magyarázatából terjedt el. Természetesen semmiféle tudományos háttere, szakirodalmi vonatkozása nincs ennek a szószármaztatásnak, s ráadásul ilyen alapon minden második magyar falut Kesznyétennek hívhattak volna az alföldi vízivilágban.

A második elmélet sokkal megalapozottabb, s a Földrajzi nevek etimológiai szótárából kiinduló Galuska Imre nevéhez fűződik. E szerint Kesznyéten neve a latin eredetű „szilárd” jelentésű *Konstantin* személynévből származik szláv közvetítéssel. Tehát a faluban élehetett valamikor egy hasonló nevű bíró, ispán, kenéz vagy nemzetségfő, akiről aztán elnevezték a települést. Az elmélet épít a magyar névadási szokásokra s a források adataira, de bizonyítani csak akkor lehetne, ha levezethető lenne az a feltételezett hangtani változás, amely a *Konstantint* pl. a *Kesztatummal* vagy a *Keznethennel* összekötné. Másrészt a korai időkből semmiféle Konstantin nevű személyről nem tudósítanak az oklevelek, sem más források.

Igazán nem akarom az elméleteket szaporítani, de arra a kézenfekvő feltételezésre még senki sem gondolt, hogy Kesznyéten többelemű nevében régi magyar törzsnevek rejtőznek. Első tagja a *Keszi* törzsből származhat, ami több helynevünkben változatos alakokban maradt meg: *Keszi*, *Tiszakeszi*, *Kesző*, stb. A török eredetű szó jelentése „*rész, töredék*”, s ennyiben valóban köze van a községnek a *keszeg*hez, mert a kis halfajra használt szavunk szintén a *keszi* köznévi változata.

A második elem ugyancsak törzsnév, a „*kerítés, sövény*” jelentésű *Nyék* származéka, ami szintén sok hely névadója lett: *Nyékládháza*, *Kápolnásnyék* stb. A község eredeti neve tehát *Kesznyék* lehetett, ami arra utal, hogy itt a két törzsből származók telepedhettek le a honfoglalást követően. Az összevont névadásra azért is szükség lehetett, hogy megkülönböztessék valahogy a falut a ma is csak *Nyékként* emlegetett néhány km-re lévő másik községtől (*Nyékládháza*, korábban *Nyék*, *Mezőnyék*). A községnév valószínűleg a *keszi*, *Keszinél lévő Nyék* megkülönböztető jelentésű volt, s így a *Kesztölc*, *Keszthely* analógiájára akár *Kesztnyék* alakja is lehetett, amihez ragszilárdulással hozzákapcsolódhatott az *-en* helyrag – s máris a Kesznyéten változatnál tartunk. Mindenesetre a *Kesznyékből* nyelvtanilag könnyebben lesz Kesznyéten, mint a *Konstantinból*, s ráadásul történeti, régészeti adatokkal igazolható is honfoglaló őseink letelepedése a környéken, ha épp magában Kesznyétenben egyelőre nem kerültek elő ilyen leletek, akkor is.

Kesznyéten első lakói

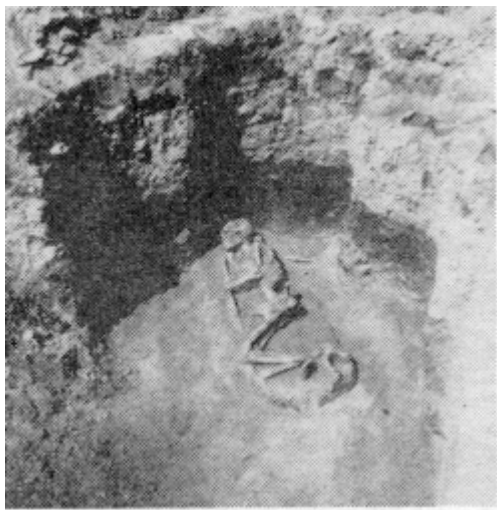
Mai ismereteink szerint az emberi civilizáció első képviselői mintegy háromezer évvel ezelőtt telepedtek meg a község területén. Már az 1930-as években az Üzemvíz-csatorna építésénél több régészeti lelet előkerült, de akkor a leletmentés elmaradt, nem állították le az építkezést. A 70-es évek néhány szórványemléke után a komoly feltárás a 80-as évek közepétől zajlott B. Hellebrandt Magdolnának, a Herman Ottó Múzeum régészének az irányításával. Későbronzkori és koravaskori temetőkre bukkantak két helyen is, közvetlenül a falu jelenlegi belterületének szomszédságában (1-2. és 3. sz. kép). Ezek közül Kesznyéten-Szérűskert leletanyaga a legrészletesebben feldolgozott. Itt 75 sír került elő a régész ásója nyomán, érdekes mellékletekkel (4. sz. kép). Feltűnő különlegessége a temetőnek a kettős, csontvázaz és hamvasztásos temetkezési mód, ami arra utal, hogy több kultúra élt itt egymás mellett: a legősibb az un. gáva kultúra, de a szkíták és gallok hatását, feltehető keveredését is megfigyelhetjük a kesznyéteni leletanyag alapján. Az előkerült agyagedények egy részét korongozással, más részét kézi formázással készítették, ami szintén a keveredés bizonyítéka.

Tárgyi emlékek híján csak találgathatjuk, hogy mi történt ezt követően Kesznyétennel a rómaiak, az avarok vagy épp a honfoglaló magyarok korában. Mindenestre valószínű – már csak a község nevérol mondottak alapján is –, hogy eleink igen korán letelepedhettek ezen a nomád állattartásra kiválóan alkalmas tájon. Régészeti

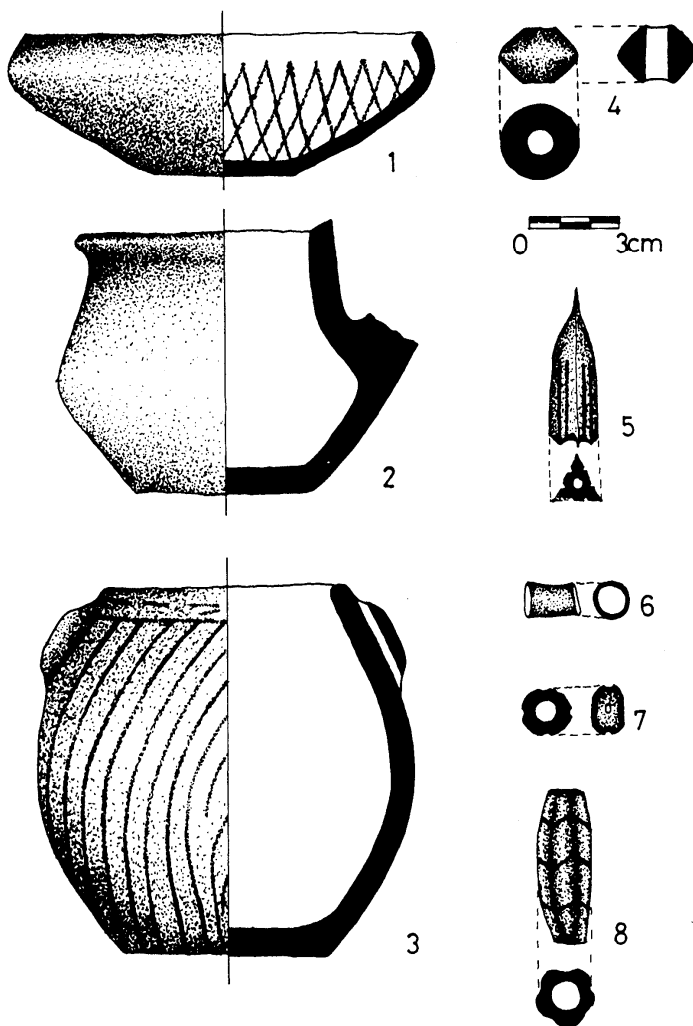
emlékeikre viszont még egyelőre nem sikerült rábukkanni, igaz keresni sem kereste eddig olyannyira senki.

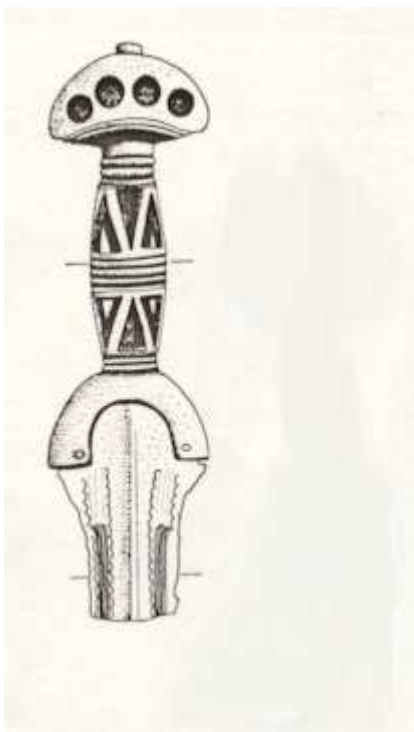
1. sz. kép. Kesznyéten-Szerűskert.
A régészeti lelőhely x-szel jelölve.

2. és 3. sz. kép. Szérűskerti sírok csontvázal
ill. cseréptállal fedett urnával.

4.sz. kép. Sírmellékletek: 1. hálómintás tál; 2. bögre; 3. függeszthető fazék; 4. orsógomb; 5. nyílhegy; 6-8. gyöngyök.

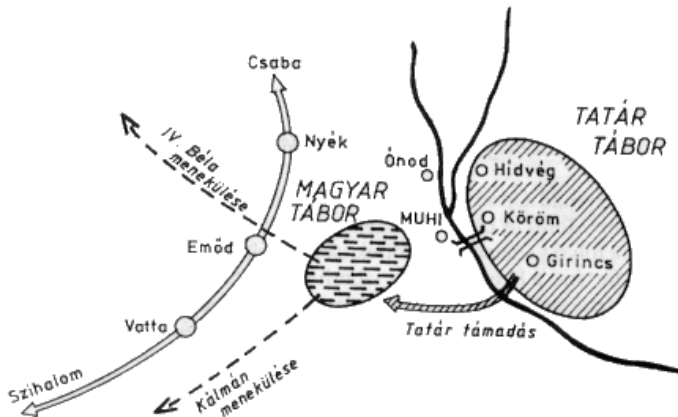
5. sz. kép. Bronzkard markolata
a községi temető mellől.

A feudalizmus idején

Ebből a korszakból már sokkal több biztos adattal rendelkezünk. Kesznyéten első ismert birtokosa az Abák híres nemzetségéből származó Marhard volt, akit 1252-71 között említenek az oklevelek. Fia Pál volt, akinek nevével 1307-18 között találkozunk. Pál fia János, aki 1344-ben Gömör vármegye főispánja, és aki 1334-ben kesznyéteni birtokát elcserélte Újvár megyeiekért.

Az Ákos nemzetségből eredő Ernye ág szintén birtokos volt Kesznyétenben. A birtokszerzés történetét maga az adományozó, IV. Béla királyunk beszéli el oklevelében. Ákos-nembeli Ernye ugyanis a tatárjárás idején, 1241-42-ben hőiesen védte az uralkodót. A döntő ütközetre a közeli Muhi mezőváros mellett került sor (1. sz. ábra). A tatárok közvetlenül Kesznyéten szomszédságában, Hídvég és Girincs térségében táboroztak, készültek a csatára, s a győzelem betetőzéseképp a király elfogására.

Aki tehette, elmenekült előlük, de el lehet képzelni, mit szenvedett az ellenséges főerőktől a környék lakossága.

1. sz. ábra. A muhi csata színhelye Lehoczky Alfréd nyomán.

6. sz. kép.
Az Ákos nemzetség címere.

A vesztes csata után Ernye bán biztosította IV. Béla menekülését. De a továbbiakat mondja el maga az 1250-ben kelt királyi oklevél: „Ernye, kedvelt főlovászmesterünk, szolgagyőri ispán, midőn a tatárok barbár népe háborús támadással lerohanta és

elárasztotta országunkat, milyen nagyra becsülendő módon tűnt ki felséges szemünk láttára a hűség fényes tanúságtételével; mikor a mind növekvő szerencsétlenségben lovaink kidőltek, ő életével nem törődve, a mi életünket élete árán is megváltani kívánva, a saját menekülésére szánt lovat személyünk megmentése érdekében átadta nekünk. Ő maga, üldözőinkkel harcba bocsátkozva, több lándzsadöfésből és nyíllövésből kapott sebbel vitézül ellenállt az ellenség rohamának, és isten segítségével nagy nehezen ki tudta magát szabadítani azok gyűrűjéből... Ezenkívül, midőn a tatárok elől a tenger melléki részekre vonultunk vissza, ugyanő parancsunkra... egyedül ment kifürkészni a tatárok szállását, és az ott szerzett hírekről beszámolt nekünk. Minden nehézségben, az akkori mostoha körülmények hozta szerencsétlen helyzetünkben kitartó, hű szolgálattal állott állandóan mellettünk...” S később az Ausztria elleni háborúban is megmutatta vitézségét: „Németországból való, kiváló és híres harcost saját lándzsájával szúrt le. Teljes győzelmet aratott fölötte, levágott fejét egy katonájával küldötte nekünk, hogy lássuk báróinkkal együtt...”

A legjelentősebb adomány, amit Ernye, későbbi országbíró és nádor kapott, Diósgyőr vára. S ebben az időben Kesznyéten is ehhez a várhoz tartozott. Az új birtokosnak kevés öröme telhetett falujában, hisz a tatárjárást követően az ország lakossága a felére olvadt, s a fősereg felvonulási területébe eső községben az átlagosnál is nagyobb lehetett a pusztulás, hiába voltak a jótékonyan elrejtő nádasok és mocsarak.

Érdekességként említjük meg, hogy Kesznyétenben még a közelmúltban is éltek a tatárjárással kapcsolatos

népi adomák, Galuska Imre két változatot is lejegyzett *Kesznyéteni népi elbeszélések* c. kötetében. Ezek közül a rövidebb így szól:

„Nagyanyám beszülte – ű is hallotta a nagyannyától -, hogy a kutyafejű tatárok itt vótak. A níp meg elbújdosott előllők a nádasba, erdőbe. Oszt a kutyafejű tatárok mán annyit tuttak magyarul:

- Júcsa, Sári, Borcsa, gyertek elő, elmentek mán a kutyafejű tatárok!

Majd oszt én kérdeztem:

- Nagyanyám, elögyöttek, akik így el vótak búva?
- Hát nem gyöttek elő, mer látták, hogy kik kiabálnak.
- (Túróczy Ferenc, 60 éves. 1961.)

Lám-lám, a népi emlékezet még ezt a szörnyű tragédiát is kiszínevezve hogy megszépítette!

Visszatérve a történelemre: Ernye bán utódai - úgy tűnik - csak vagyonát örökölték és gyarapították, királyhűségét nem. Mert Károly Róbert idején 1316-ban Kopasz nádor vezetésével csatába keveredtek az uralkodóval, s Debrecennél súlyos vereséget szenvedtek. Ezért a nemzetség birtokait, köztük Kesznyétent is elkobozták, és az Aba nemzetségből származó Aszalai ág kapta meg a királytól a megnótázott birtokokat.

A XIV. század második felében a Czudaroké volt a község, akik 1440-ben elzálogosították a Rozgonyiaknak. A XVI. század folyamán a Báthory család is birtokos a faluban, majd 1580-ban Ruszkai Dobó Ferenc lett a község ura. 1598-ban Rákóczi Zsigmond a földesúr, s a sok urat kiszolgált falu történetében ez újabb meghatározó fordulatot jelent, mert ezt követően a

község felemelkedése elválaszthatatlanul összeforrt a Rákóczi család felemelkedésével, török-és németellenes függetlenségi harcaival.

Az ekkori Kesznyéten jelentős településnek számított, hiszen az első magyar térkép 1528-ban már feltünteti a községet, igaz név nélkül. Ez azért is nagy szó, mert a környező falvak közül csak Tiszadob, Tiszalúc és Bócs került fel erre a becses dokumentumra. A későbbi térképeken is szerepel Kesznyéten, névvel először 1688-tól. Utána viszont a geográfusok le-lehagyták a falut, már a Magyar Korona Országait bemutató 1890-es térképen sem találjuk, s azóta folyamatosan végigkíséri a nagy országtérképeken ez a méltatlan megítélés.

1567-ben Kesznyétent is azok között a falvak között sorolják fel, amelyeket elpusztított a török. A csapást azonban hamar kiheverhette, mert már 1585-ben 10 másik zempléni községgel együtt a török birtokaként említik. Kétfelé kellett adóznia, a magyar földesúrnak s a töröknek, mint a hódoltság és a királyi Magyarország határán az gyakorta megesett.

Hogy milyen lehetett a végek közelében az élet, képet alkothatunk róla *A törökök rablásai Szerencs tartományban (1630-1649)* c. dokumentumból, melynek 1649-ből (a kesznyéteni hajdútelepítés évéből!) ránk maradt jegyzőkönyvében három kesznyéteni tanú, *Marthon Márton, Gödöny Demeter, Kis Tamás* jobbágyok panaszzolják el a történeteket. Mint elmondják, többször elfutottak a török elől, de 1649-ben megegyeztek az adóban. 60 magyar forintot, 12 icce vajat és 6 kő sót kellett fizetniük. Ám a török év közben felemelte az adót, s már 60 török forintot követelt (ami 25%-kal többet ért a magyarnál), 28 icce vajat, 10 kő sót,

s ráadásul még egy vágótehénnel és egy dézsa tőróval is kiegészítették járandóságukat. A község jobbágysai számára tehát megváltást jelentett, amikor a hajdúk idetelepedtek, mert megszűnt a kétfelé történő adózás.

7. sz. kép. Kesznyéten az 1528-as térképen.

8. sz. kép. Kesznyéten az 1688-as térképen.

A kesznyéteni hajdúk

A hajdúk, vagyis hajtók eredetileg szabad, pásztorféle foglalkozású férfiak voltak, akik túlnyomó többségben a Tiszántúlon éltek. Ők voltak a magyar szarvasmarha-export technikai kivitelezői, hatalmas csordák terelői. A hajdúság aztán az 1500-as évek végére eredeti foglalkozását elhagyva katonáskodó népelemmé vált.

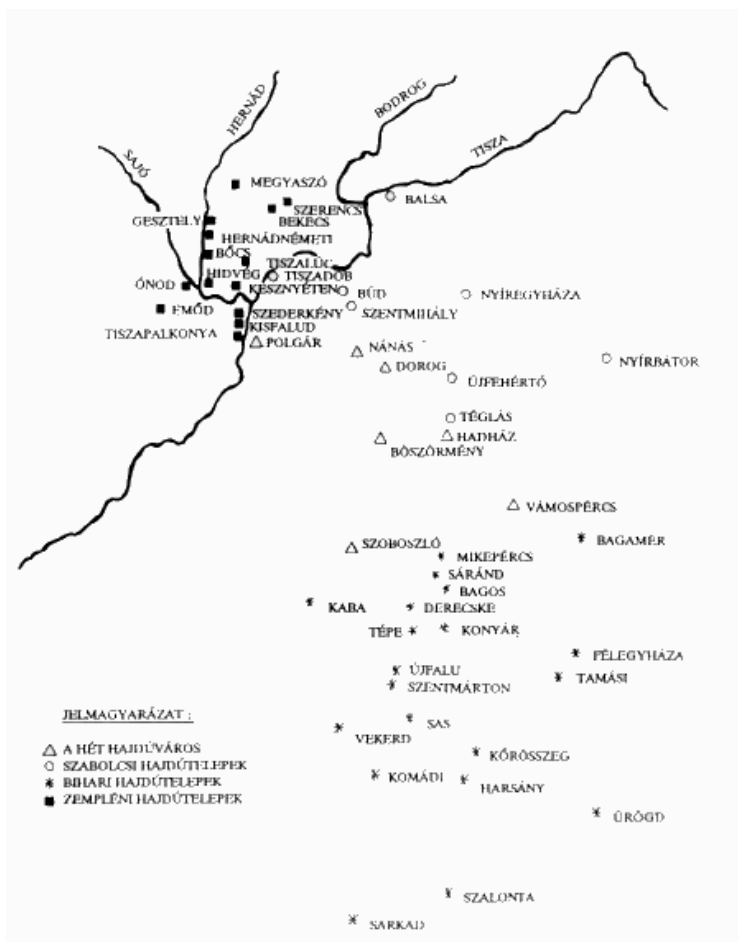
A XVII. században létrejött hajdútelepek négy csoportba oszthatók: a Bocskai István által telepített hat hajdúváros, a szabolcsi, a bihari, valamint a Sajó-Hernád-

-melléki vagy zempléni telepek (9. sz. kép). Ebbe az utóbbi csoportba tartozik Kesznyéten is. Lényeges különbség a hajdúkerületi és a Sajó-Hernád-melléki hajdútelepek között, hogy az itteni telepek közel sem voltak olyan egyöntetűek, mint azok. Itt a kiváltságos, jobbágyi állapotból kiemelt családok (hajdúk) mellett jobbágyokat, nemeseket, esetleg uradalmi személyzetet, tehát egy sokrétű társadalmat találunk. Vagyis a lakosság nagyobbik hányada nem élvezhette a hajdúszabadságot. A különféle rétegek közt állandó volt a torzsalkodás. A jobbágyság minden lehetőséget felhasznált, hogy a hajdúság közé jusson. A birtokosok viszont mindent elkövettek, hogy a hajdúk kiváltságait megnyirbálják vagy éppen megszüntessék.

Azok a hajdúk, akiknek letelepedését Bocskai korai halála akadályozta meg, részben a Harangod vidékén szálltak meg, a Rákóczi-háztól nyerve kiváltságokat. Az 1608-ban tartott szikszói gyűlésen Homonnai Bálint generális a hajdúknak juttatja Polgárt és Szentmargitát, de már ő igyekszik gondoskodni a továbbra is zsoldjában maradó 692 lovas és 1093 gyalogos hajdúról:

„Ez nevezett fizetett hadnak telepedése peniglen, úgymint a lovas hadnak Hernádnémethiben, Szerencsen, Beőchön, Kesznyétenben légyen, az gyalogság legyen Gesztelyben, ha kívántatik az környülötte való falukon ,avagy az hová az közönséges szükség kívánnya.”

Nem tudni, hogy ebből a telepítésből lett-e valami. Az viszont ismert, hogy a kesznyéteniek később az özvegy fejedelemasszonytól, Lorántffy Zsuzsannától nyertek kiváltságlevelet 1649-ben, amit fia, II. Rákóczi György 1654-ben megerősített. A 32 vitézről gondoskodó oklevél rendelkező része a következő:

9. sz. kép.
A hajdútelepek Dankó Imre alapján.

Hogy mi megtekintvén Ónodi várunkhoz tartozó Kesznyeten nevű falunknak mostani pusztult és romlott állapotját és mivel bennünket némely hajdu vitézek alázatos supplicatiojukkal¹ megtanáltanak, hogy az mimegemplített Kesznyeten nevű falunkban telepedést engednénk nekik, istentiajukat² azért mi is megtekintvén engedjük meg az megirt falunkban harminczkét számú hajdu vitézeket megtelepedni az alább megirt mód és conditiok³ szerént.

1. Az kik oda telepednek, jó válogatott fegyveres és lovas hajdúk legyenek, annak utánna az mi kedvezésünkben lészen, ha többet akarunk szállítani.

2. Az ott lakos és telepedett jobbággyokkal minden jószágos dolgokban egyet értsenek, károokra ne igyekezzenek és azokban csak egyet is semmi praetextus⁴ alatt helyekből ki ne rekesszenek sőt inkább az mennyire lehet városunkat bővítsék és telepítsék az jobbággyal, sőt ha jobbágy embernek valamely hajdu vétetni akarna, tehát azon ember az hadnagyok előtt törvényt álljon, az jobbágyság is ha vét a hajdu renden valóknak, az bíró előtt törvényt álljon, kik együtt igazítsanak el minden igényetlen dolgokat, ha mely félnek ott nem tetszik a törvény fogott személyre vihessék és ha ott sem tecczik az mi ónodi nemes székünkre appellálhassák⁵, magok között edgyik az másik ellen tulajdon kezével igazat ne tegyen, az jobbágyságnak kárára ne igyekezzenek, sőt inkább

¹ Könyörgés.

² Kérésüket.

³ Feltétel, egyezés.

⁴ Ürügy.

⁵ Segítségért folyamodhatnak.

oltalommal legyenek, az török dolgában is egyet értsenek.

3. Minden esztendőben valamennyi ember lészen, akár hajdu, akár jobbágy legyen mind egyenléképpen osszák mind háztelekeket mind azután való szántó földeket, mezőket és kaszállóréteket nyil számra osszák⁶, hogy senkinek méltó panasza és injuriája⁷ ne lehessen.

4. Mindennemű dologban az jobbágy biróhoz, az hajdu hadnagyhoz hallgasson, ha az hajdu jobbágnak vét vagy jobbágy hajduinak egyenlőképen igazítsák el magok között, ha magok között el nem igazíthatják ónodi udvarbíráknak megjelentvén ott igazítsák el. Az telekek osztásában is egyet értsenek, ha ki ez teleken épít az míg ott akar lakni szabadságában álljon, az hol pedig nem szereti az lakást, bucsut vevén hadnagyátul elmelessen, épületit böcs szerint helyébe szálló katonának vagy jobbágnak el adhassa.⁸

5. Valamikor mi vagy tőllünk rendeltetett praefectusunk⁹ akár ónodi udvarbíránk mi akaratumkkal közönséges javunkra tartozó dologban parancsolják, vagy éjjel vagy nappal tartozzanak értékek szerint felülni.

6. Insurrectionak¹⁰, táborozásnak és belica expeditionak¹¹ idein két hónapig fizetés nélkül, az eltelvén fizetésünkért, hópénzek meg lévén tartozzanak szolgálni, azon mód és conditiok szerint mint a lucziak és hernadnémetiek.

⁶ Sorsolva osztják.

⁷ Jogtalanság, igazságtalanság .

⁸ A telekhasználatról hagyományos gazdálkodásnál írunk.

⁹ Parancsnok.

¹⁰ Fegyveres nemesi felkelés.

¹¹ Hadjárat.

7. Az korcsma fél esztendeig falujul övék legyen, semmiben nem különbözvén az jobbágytul, falu épületeire fordíttassék, viszont fél esztendeig az korcsomárlás mi számunkra legyen, úgy mint az die 1. aprilis ad ultimum septembris miénk, viszont a die 1. octobris usque ad ultimum martü falué legyen.¹²

8. Az tségények¹³ tartásában és építésében egyenlő módot tarcsanak, melynek az mi haszna és jövedelme lenne annak harmadrészával egyenlőképpen osztozzanak és az falu szükségére fordítsák, ha penig az tségének építésében recurálnak¹⁴, ők sem kívánhatnak részt annak jövedelméből. Az öreg hal¹⁵ fogás pedig, úgymint viza, tok, sőreg olyan ususban¹⁶ legyen mint a jobbágyok között ab antiquo¹⁷ volt, kinek kinek rendeltetett arra halászó vizek, az mint hol eddig szabadosok voltak ennek utánna is úgy legyenek.

9. Az aboni pusztá telket az mint eddig a lucziakkal egyaránt birták ennek utánna is szabadosan birhassák az jobbágysággal együtt.

10. Noha nem volna szokás, hogy a földesúr részéről nekik engedtetnék, mindazon által hozzájuk való kegyelmességünkből capitalis¹⁸ bírságon kívül minden bírságot nekiek engettünk.

11. Paraszt embert, senki jobbágyát közikben ne fogadgyák, mert az meg nem engettetik.

¹² Ápr. 1-jétől szept. végéig ill. okt. 1-jétől márc. végéig.

¹³ Halrekeszték.

¹⁴ Visszamaradnak, elmaradnak.

¹⁵ Nagy hal.

¹⁶ Szokásban.

¹⁷ Régebben.

¹⁸ Főbenjáró büntetett.

12. Az dézsmát az hadnagyság alatt valók mezei terményekből, marhájokból, takarmányokból mi nekünk successorinknak, legetariusunknak¹⁹ adni ne tartozzanak.

13. Minekünk és tőllünk rendeltetett praefectusunknak rendelése kívül külső vármegye tisztei inspectiojuk²⁰ alá, hogy sem azoktól sem másoktól holmi szolgálatnak supportálására, taxálásra,²¹ adózásra kényszerítettetnének.

14. Az ki hadnagy léssen az mi részünkről is hites legyen és reversalist²² adgyon magáról, az levelek hordásában is és egyéb dolgokban is ónodi udvarblrántól legyen dependentiájok²³, mint az lucziaknak és hernád németieknek.

Ezek lévén azért az conditiok, kik alatt megemlített kesznyeteni földre szállandó és telepedendő hajdukat meg akarjuk tartani, kirül assecuralják²⁴ is őket mind magunk, mind successorink képében, hogy az megírt mód és conditiok szerint őket szolgálattyokban megtartani, másokkal is megtartatni és nekik részeljék. Melynek nagyobb bizonyására és erősségére adtuk nekik és successoroknak kezünk irásával és pecsétünkkel megerősített levelünköt, *Preasentibus prelectis exhibenti restituti. Datum in Curia nostra*

Sáros Patak Anno domini 1649. Susanna Loránffi mpr."

¹⁹ Utódainknak és örököseinknek.

²⁰ Felügyelete, parancsolata.

²¹ Engedelmeskedés és szolgálat, adókiivetés.

²² Hitlevél, bizonyító okirat.

²³ Függőség.

²⁴ Biztosítják.

A református hajdúsággal sokat nyert a község. 1652-ben már iskolát alapítanak, építenek, gazdálkodnak, de szerződésük szerint hol a német, hol a török elleni harcokban is részt vesznek. Babotsay Izsák, Tarczal város nótáriusának naplója számol be pl. 1677-ből egy Kesznyéten határában vívott csatájukról. A hajdúk, akik ekkor már a kurucok oldalán állnak a Rákóczi családot követve, Betsei Gergely ónodi hadnagy vezetésével bort szereztek-raboltak Tarczal környékéről, az üldöző labancok pedig Kesznyétennél érik utol őket. Betseiék segítséget kapnak, s nyílt csatában a Kesznyéten-Tiszalúc közötti térségben megverik a németeket. Szörnyű mészárlást rendeznek, csak egy hírmondót hagynak az ellenségből.

II. Rákóczi Ferenc is sokat támaszkodott az ő Hernád és Sajó partjain fekvő hajdúvárosaira, akik kezdettől harcolnak a felkelők oldalán. 1704-ben több helység lakosai, köztük kesznyéteniek is három pontból álló kérést és egyben panaszt nyújtottak be a fejedelemhez:

„1. Jóllehet az ország szolgálatjára számosan felültenek, az ónodi és szerencsi tisztek dézmát követelnek rajtok, régi szabadságok ellen; 2. A vármegye is mindenféle inpositokkal aggranálja őket; 3. Az átkelő katonaság által zsaroltatnak.”

Amikor a zaklatások továbbfolytak, odahagyták a hadakat, és többször kellett a fejedelemnek felszólítani őket a táborba szállásra. 1708-ból maradt fenn egy összeírás, *Ónod És Hét hajdu helyekből Mustrában menendő Vitézeknek számok*, ami 13 kesznyéteni nevet tartalmaz: Nagy János, Onga András fia, Onga Miklós sebes, Molnár András, Török János, Csengeri István, Virágh György, Szabó Mihály, Fodor István, Szögedi

István, Kádár Mihály, Kocsis Gergely, Foris Gergely.

A vezérlő fejedelem 1709-ben szervezi meg az új hajdúkerületet, amihez Kesznyéten is tartozik. Ebben az évben a község mindössze 40 családjából már 36 szerepel a kurucvitézek listáján. Nem Kesznyétenen múltott tehát a Rákóczi-szabadságharc, s véle a hajdúszabadság bukása.

Alig több mint 50 évig tartozott Kesznyéten a hajdútelepek közé, a hajdúmúlt emléke azonban sokáig elevenen élt. Sok ma is létező helybeli családnév vall az egykori kapcsolatokról: Szoboszlai, Hadházi, Böszörményi, Derecskei. Ez az időszak azt az önérzetet és szabadságszeretetet erősítette fel az itt lakókban, amely mind a mai napig értékes tulajdonsága a kesznyéteni embereknek.

10. sz. kép. Támadó lovashajdúk.

11. sz. kép. II. Rákóczi Ferenc.

A második jobbágyság

1711-ben megkötötték a szatmári békét, és a Rákóczi-javak elkobzása után Kesznyéten is a királyi kamaráé lett. Akik nem menekültek el, azok jobbágysorba kényszerültek. 1730-ban Szirmay Tamás és Fáy Gábor, 1760-ban pedig gróf Török József volt a község ura. 1774-ben az Almássyak is jogot formáltak rá. A XVIII. század folyamán Rákóczi Juliánna után gróf Aspremont, majd ezek után a gróf Erdődy család lesz a község javarészeinek tulajdonosa egészen a kommunista kollektivizálásig.

A csendben és szépen gyarapodó község állandó vitát folytatott uraival az úrbéri telkek rendezése, kiigazítása érdekében. Ugyanis nem volt meg az urbáriumban, majd az 1836-os törvényben előírt holdszám. Mária Terézia a kesznyéteni telek tartozmányait 20 hold szántóföldben, a rétet pedig 8 kaszálóra valóban határozta meg. A kesznyéteniek már 1797-ben panaszt tettek a megyén. A kivizsgálással megbízott Nagy Imre főszolgabíró megállapította a hiányosságból eredő veszteséget: *”egy egész Urbarialis Házhely után leg alább 20 Hóld Szántó földnek kellene lenni, nékiek pedig tsak 18, vagy talán annyi számu Hóld Fölgyök sem lenne...”* Az 1811-ben folytatott úrbéri pert követő 1813. évi telekrendezés után is *„minden egész Telek utánni Szántó Földből tizenöt vékás hibázott; azonban tul aTiszán átaljában az egész határunkon a Mélt. Urasággal közösen szabad legeltetés engedtetett”*. Még 1840-ben is pereskedtek a gróffal a szabad legeltetés elnyeréséért, amitől csak a készülő jobbágyszabadítás hírére álltak el.

A másik nagy esemény, ami megmozgatta a falut, az új

templom építése volt. A középkori, korábban Szent Erzsébetről elnevezett templom után ez a község történetének második temploma. Makay Mihály prédikátor így indokolta az 1793-ban kezdődő építkezést: *„Minthogy a templomunk a Népnak sokaságához képes igen kitsiny és szoros azonban mind a Templomban lévő székek, s karok rosszak, mind a héjjazat megrongyollott, evégett elvégeztetett, hogy Szent Sátornak, avagy Isten Házának építésére szükséges ajándékoknak önkényén való adására serkentő egy Istenes közönséges tanítás után, három vagy négy Tanácsbéle Személlyel el járván az egész Helységet, és ki szabad akarattya szerint mit ígér, feljegyezvén, úgy fogjunk Isten segedelmével a Templomnak megújításához.”*

1800-ban szentelték fel az új templomot, amely 1908-ig állott a mai helyén. Hogy milyen lehetett? Sajnos fénykép nem maradt fenn róla, de korabeli leírások és az egyre halványuló emlékezet segít felidézni. A kesznyéteni egyház történetét feldolgozó Kassai László ennyit tudott kideríteni:

Szép, egyszerű, kőből épült, fehér falú volt ez a templom. Hosszúsága 12 öl, szélessége 2,5 öl.... Így tudjuk a méreteket az 1806-ban készített vagyonösszeírásból. A toronytest magassága 18 méterA templom kelet-nyugati irányban feküdt, a torony nyugatnak tekintett...Egymás fölött két ablaka is volt, a „kiskinéző” és a „nagykinéző”. Az ablakba a lányok feljártak varrni...Zsindelyes volt a teteje...kékre festett mennyezete a csillagos eget ábrázolta...”

Így érkezett el Kesznyéten is a reformkori reménykedés után 1848-49-hez. Eddigi tudásunk szerint néhány önkéntesen kívül egy jelesebb kesznyéteni vett részt a

szabadságharcban, Bodolai József, a község későbbi prédikátora, aki a hagyomány szerint a szepesi légión alezredesi rangú parancsnoka volt, s később a megtorlás elől az itteni nádasokban bujdosott.

Keszyéni Jan. 18. 1880

Bodolai József
Kellia

12. sz. kép. Bodolai József aláírása.

1849-ből már lényegesen több adatunk van, elsősorban Fejérváry Gábornak, a község jegyzőjének köszönhetően, aki elkészítette önéletírását, s ezzel együtt több dokumentumot is megőrzött. Fennmaradt pl. Tomka fiskális hozzá intézett levele az orosz csapatok által elhajtott szarvasmarhák ügyében, amit majdnem teljes terjedelmében idézünk Galuska Imre közlése nyomán, mert Keszyétenre igen jellemző esetet mond el:

„Jegyző Úr! Én egy két értetlen emberért a Helységet semmivé tétetni nem akarom,- azon Tisztet ki tegnap előtt az Urasági Gulyából Túróczy Miklós és többeknek vezérlése után – 32. darabokat ki szakított, és elhajtattott, mai napon General Dijour előttem minden Tiszti jeleitől megfosztotta, - és közlegényi ruhát adván reá

Közlegénynek degradálta, és 200. kantsuka ütést ítél reá, s rajta elis verette, - a Tiszt kit Sibinskynek hívnak azzal mentegette magát hogy ő neki némely általa meg mutatandó Kesznyéteni lakosok mondták, hogy az urasági ökröket hajtsák el mert a Gróf mindég a Császár ellen vólt; - nekünk már most be kell bizonyítani hogy K(egye)lmes Grófunk soha a Császár ellen nem vólt, s így befognak a Kesznyéteniek is rendeltetni. – s tudom hogy valamint behajtott ökreinket vissza adatták, sátsifactot is fognak szolgáltatni.

Ha tehát a bajnak eleit akarják venni mind azok kik az urasági Gulyabeli marhákra vezették a muszka tisztet, jöjjenek be hólnap hozzám... ellenkező esetre az Isten tudja mi történik a faluval, mert a meg büntetett Tisztnek a májorja ki nyilatkoztatta Lúczy emberek jelenléttében egész haraggal, hogy anyi marhát fog a faluból behajtani a menyit az Uraságéból a falusiak be adtak tegnap előtt...”

A falusiak turpissága tehát, hogy elkerüljék a konfiskálást, majdnem tragédiához vezetett.

Adót fizettek az orosz csapatok kivonulása után is épp eleget, az ezzel kapcsolatos rengeteg vesződséggel indokolja majd 1863-as lemondását Fejérváry Gábor a jegyzői hivatalról:” A forradalom után minden év az adó miá terhesebbé vált, s így a hivatal is terhesedett”.

Az 1849 utáni időszak legfontosabb eseménye a jobbágyvilágnak véget vető „komeszta”. Ezzel a tagosítás jelentésű szóval emlékszik a falu népe az 1865-ben sorra került legelőelkülönítésre, amire már oly régtől törekedtek. A jobbágyfelszabadítás jogi rendeződése ugyanis nem történt meg máról holnapra, hanem hosszú évtizedekig elhúzódott. Ehhez a jogi rendeződéshez

nemcsak az tartozott hozzá, hogy a telki állomány az egykori jobbágyság tulajdonába került, hanem az is, hogy a községi legelőt el kellett különíteni az uraságitól. A *komesztát* azóta is úgy emlegetik, mint a pórul járt embert, aki maga hirtelenkedte-rontotta el a dolgát, eldobva ezzel a szerencsáját. Mert a hagyomány szerint az elkülönítést végző bizottság meg akarta felezni a 3342 magyar hold legelőt, de a községet képviselő Felső Szabó János azt mondta: *„Bunkós bottal kell agyonütni, aki így akarja. Vagy az egészet, vagy semmit!”* Mire a bizottság megharagudott, és csak a negyedrészt ítélte a falunak, amit a téjeszesítésig a közbirtokosság használhatott.

Boldog békeidők

Az 1860-as években meginduló országos konjunktúra Kesznyéten számára is a lassú gyarapodást jelentette mind gazdaságilag, mind népességben (5. sz. ábra). Az időszak nagyon rosszul kezdődött. Így emlékszik erre a kortárs, Fejérváry Gábor: *„Nevezetes előttem, hogy mióta a hivatalról le mondtam, töbnyire terméketlen és szűk Esztendőök jártak, ugyanis 1863-ik év oly esső nélküli és száraz volt, hogy mindenféle termés ki sült annyira, hogy még vetni való magot is a kormány adott költsön fejébe, - sok helyen az országba éhen is haltak,- örömmel vettük tehát a kormánytól a költsön életet, azon reménységgel hogy ha az Isten áldást fog adni, természetben vissza adjuk az adott életet egy vagy két Esztendő mulva,- de mennyire meg tsalatkoztunk a mint később tudtunkra adatott hogy nem szemes Életet kell vissza fizetni, hanem oly magoss árt szabtak érte, hogy azon időben ezen a környéken nem kélt az élet oly magos*

áron, - és így nem Segedelem volt, hanem meg nyuzták vele az Országot, anyira hogy sok maga bíró telkes ember Szegénységre jutott általa, még azonkívül az Uraság is ugyanazon időben fizettetett a Helységgel Hat ezer forintot per utján valami tilalom törésért,- a következő Esztendő is, hol fagy, hol jégverés, hol szárazság mia, kevés termést adtak, 1869-be is annyira el fagyott az élet hogy csak szalmát kaszáltunk,- a következő tél pedig oly tsendes és lágy idővel járt hogy télnek sem lehetett nevezni, az eső mindég esett egész Februariusig, akkor pedig oly irtozatos hideg lett hogy az uton ember is, barom is fagyott meg”.

Valóban nagy csapások voltak ezek a mezőgazdaságból élő község számára. A visszaemlékezésben említett hatezer forintos büntetés, kártérítés a legeltetési tilalom megszegéséből adódott, s akkora összeget jelentett, amiből annak idején 180 ökröt lehetett vásárolni.

Az elemi csapások közül ismétlődő veszteséggel jártak a fel-fellobbanó tüzek. Biztosítás ugyan már létezett, de a falusiak pontosan a biztosítók embereit gyanúsították a szándékos gyújtogatással, mert szerintük így akarták az üzletkötéseik számát gyarapítani. Már 1846-ban Chakó Dániel jegyzőnek is ezért kellett a faluból távoznia. Az ismert esetek közül különösen súlyos volt az 1887-es tűzvész, amikor a fél falu leégett. A házak ugyan viszonylag távol épültek egymástól, de a náddal és szalmával, a módosabbaknál zsindellyel fedett, fából és agyagból készült épületek gyorsan lángot fogtak. Ennek a tűzvésznek a tapasztalatai nyomán változnak meg az építési szokások Kesznyétenben is, s a tehetősebbek új házaikat már bádoglemezzel fedik.

A nehézségek ellenére gyorsan fejlődő község a századfordulóra kinőtte nemrég épült templomát. 1890-ben a reformátusok száma már 1070 fő. A jómódú gyülekezetnek az volt a vágya, hogy a „rég” helyett egy új és nagy templomot emeljen, olyan toronnyal, amely magasabb a hernádnémetiek templomtornyánál. Presztízspítkezés volt tehát ez a javából, de tehetők, mert a költségeket a gyülekezet állta. Hosszas takarékoskodás és pótagók kivetése után a munkálatok 1908-ban kezdődhettek, s még ugyanebben az évben el is készült a nagy épület. Az összes költség 73 ezer korona volt, ami ezer tehén ára. (A templomról részletesebben a Kesznyéten nevezetességei c. fejezetben szólnunk.)

13. sz. kép. Hagyományos kesznyéteni lakóház. Janó Ákos felvétele 1970-ből, HOM.

Háborúból háborúba

Az 1914-ben kezdődő világháború Kesznyétentől is nagy áldozatokat követelt. Az anyagi erőfeszítéseket érzékelteti, hogy még a templom harangjait is elvitték és ágyút öntöttek belőle, s majd csak 1922-ben készítenek közadakozásból az elrekvirált kettő helyett egy újat. Még súlyosabbak voltak azonban az emberáldozatok. A kesznyéteniek közül a legtöbben az orosz és az olasz fronton harcoltak, s közülük 64-en soha nem tértek haza. Az elesett katonák nevét emléktábla őrzi a templom falán. Hősök voltak ők, de egyszersmind egy értelmetlen és embertelen kor áldozatai. Az I. világháborúban elesettek névsora abban a sorrendben, ahogy az emléktáblán következnek: *Algács Lajos, Balogh Gábor, Balogh József, Balogh Mihály, Bonta őzsef, Budai Gyula, Bús István, Csoma Sándor, Firtko Mihály, M. Balog Bálint, Gyarmati András, Gyarmati József, Kádár Ferenc, Kádár István, Kádár Lajos, Kányási József, Kerekes Lajos, Koczka János, Kókai Ferenc, Kókai lajos, G. Tóth Károly, Kókai Mihály, Körösi István, Lakatos János, Mászáros István, Mónus Barna, Mónus István, Moskovicz Miklós, Oláh András, Oláh József H., Oláh József H. N., Oláh Kálmán, Oláh Sándor, Orosz Gábor, Ozsváth Lajos D., Ozsváth Lajos O., Pap András, Pazsák János, Pusztai Sándor, Rostás Ferenc, Sárközi Lajos, Simon Bertalan, Simon Ferenc, Szabó Dezső, Szabó István T. Szabó János, Szabó Márton, Szabó Mihály, Szöllősi Károly, Terpák János, Topa Gergely, Balogh Zsigmond, Tóth András, Tóth Ferenc B., Tóth Gábor, Tóth József, Tóth Lajos Sz., Tóth Sándor, Turóczy*

Ferenc, Turóczy János J., Turóczy János, Ubruczi József, Zsámba András.

A szerencsésen hazatérő frontharcosok közül érdemeikért többen kitüntetést, vitézi címet kaptak. Még többen emlékeznek vitéz Fekete Istvánra, Tóth Imrére vagy Horváth Vendelre. Fennmaradt Tóth István története is, aki választhatott a vitézi kitüntetés és a 30 nap katonaszabadság között, s ő a szabadságot választotta, annyira erős volt benne a honvágy. A vitézek a háború után földet kaptak Erdődy gróftól, ez Kesznyéten területéből mindössze 57 kh-t érintett az 1935-ös összeírás szerint.

1919-ben un. ökrös földosztás is volt a faluban. Ezzel a grófi uradalom a háborúban megfogyatkozott igaerejét próbálta úgy helyreállítani, hogy a parasztnak egy pár ökörért négy hold földet kínált cserébe. Sokan éltek a lehetőséggel, Tóth József pl. 16 kh földet szerzett így.

1922-ben és 27-ben házhelyeket osztanak a községben, összesen 84-et 26100 négyszögölnyi területen. Mindez a földjuttatásokkal a középparaszti birtok lassú megerősödéséhez vezetett, aminek köszönhetően a 20-as évek közepére magához tért a község gazdasága. Több gőzgépről, malomról, 5 cséplőgépről van adat a korból. Az életszínvonal fejlődését mutatja, hogy a 30-as években már két rádió, három motorkerékpár is akad a faluban. Nem egy, hanem két tanítót is el tudnak tartani, közülük Komlóssi István és Cselényi Ida dolgoznak itt hosszabb ideig.

Ebben az időben a kesznyéteniek politikával nemigen foglalkoztak. Mindössze néhány szociáldemokrata szimpatizánsról tudunk, akik házaknál tartották

összejöveteleiket. A helyi közélet majd 1945-ben élénkül meg.

A 30-as évek legnagyobb eseménye a vízerőmű 1945-ig elhúzódo építése volt, ami munkát és témát adott a helybelieknek, még a nőknek és gyerekeknek is. Erről a Kesznyéten nevezetességei c. fejezetben számolunk be.

14. sz. kép. A II. világháború halottainak emlékműve.

A község szinte egyik napról a másikra csöppent bele a II. világháborúba. A leventéket már évek óta képezték, a férfiak a távoli frontokon harcoltak és haltak a visszaállíthatatlan Nagymagyarországért, de a falubeliek számára a háború akkor kezdődött, amikor a szovjet csapatok megjelentek a határban. 1944. nov.11-én

foglalták el a községet, a falu vezetése, a pap és a jegyző elmenekült előlük. Kesznyéten birtoklásáért jelentős ütközet bontakozott ki a német és a szovjet gépesített lövész alakulatok közt, közel 150 halottat követelve, akik közül sokan most a számukra idegen helyi temetőben pihennek egy közös sírban.

Még a front közeledte előtt megkezdődtek Kesznyétenben is a háborús előkészületek. A németek irányításával helybeli napszámosok meredekre faragták a gyerekek kedvelt ereszkedő, szánkázó helyét, a temető melletti *Tiszapartot*, hogy így védekezzenek a harckocsik ellen. Ásattak egy 3 km hosszú árkot is egészen Kiscsécsig, aminek egy része ma is látható. Az orosz csapatok azonban nem erről, hanem Polgár felől érkeztek. Előőrseiket november 11-én Murvai Bertalan hozta át a Sajón a Kenderföld alatt ladikkal. Így lett a neve az ide nyíló széles utcának Felszabadítók útja. A falu hídját - amit a németek átépítették, majd felrobbantottak – még azon az éjjel újjáépítették az összedoboltatott kesznyéteni néppel. Ez a felemás, félig tutajokon libegő, félig cölöpökön álló fahíd nem szerepelt ugyan a hadműveleti térképeken, mégis heteken át itt vonult át az új hódító megszámlálhatatlan sok katonája és hadi felszerelése, megcsalatkoztatván a helybelieket abban a vérmes reményükben, hogy ebbe a világtól elzárt, utaktól távoli faluba talán nem is jönnek be az oroszok.

A felvonulási területté változott község sokat szenvedett. A harcok „csak” négy polgári áldozatot követeltek, de emberek százait hajtották robotra a túlasajói utak járhatóvá tételére, később a tokaji Tisza-híd építésére. A község sártengerré dagasztott útjain a

szovjetek vittek magukkal minden mozdíthatót a hódító jogán. Szinte az egész állatállományt elhajtották, a tyúkokat legéppisztolyozták. Csak mutatóba hagytak egy-egy sebesült lovat, tehenet vagy borjút.

Szabó Miklós ekkori bíróra hárult a háládatlan feladat, hogy tartsa a kapcsolatot a község új uraival, mentve a még menthetőket. A tolmácsok a volt I. világháborús hadifoglyok közül kerültek ki, akiknek – kiváltképp Gál Kálmánnak, „*Lenin katonájának*” – komoly érdemeik vannak abban, hogy Kesznyéten a még nagyobb rosszat, a deportálást elkerülte. A szovjetek ugyanis elhurcoltak a környékről minden németgyanús elemet, s ehhez sajátos módszereik szerint elég volt annyi is, hogy a szerencsétlenek neve *er*-re vagy *ar*-ra végződött (pl. Csíger, Kádár). Kesznyéten ettől tehát megmenekült.

A II. világháború kesznyéteni áldozatainak listája így is hosszú, összesen 68 név szerepel rajta. Deportáltak 20 helyi zsidót, akik sohasem tértek vissza a haláltáborokból. A fronton pusztultak el 44-en: Árvai Antal, Bus Ferenc, Csefo István, Csengeri József, Csíger Barna, Csíger János, Domján Pál, Farkas Bertalan, Fehárváry Balázs, Fekete Mihály, Filip Kálmán, Forgács József, Kádár Lajos, Kálnoki József, Karakas János, Kerekes Mihály, Kertész József, Kiss János, Lippai Barna, Maczek Pál, Múrvai Ferenc, Nagy István, Nagy Károly, D. Oláh András, D. Oláh József, Cs. Oláh Pál, Orlóczki Károly, Ozsváth Dezső, Parti Mihály, Pécsi Lajos, Pocsai Dezső, Pocsai Mihály, Posta Barna, Pusztai Károly, Pusztai Mihály, K. Szabó Gyula, L. Szabó László, Szabó Márton, Szikszai Kálmán, Tóth Bertalan, Trungel Lajos, T. Túróczi István, K. Túróczi János, Varga Gergely. A szovjetek bevonulásakor itthon

vesztették életüket a következő polgári áldozatok: *T. Bús János, Files János, Oláh Dezső, Pocsai Balázsné Balogh Jolán*. Velük mindörökre szegényebb a kesznyéteni történelem.

Új reményekkel

Az elvonuló front mögött, mint mindenütt az országban, Kesznyétenben is nagy lendülettel kezdődött az új élet. A háborúra már csak az Üzemvíz-csatorna lerobbantott hídja, néhány sáncárok emlékeztette volna az embereket, ha nem kellett volna – ahogy korábban a németeket- most a szovjet csapatokat élelmezni. A mezőgazdaság helyi háborús veszteségeit érzékelteti, hogy egy 1950-es katonai összeírás szerint is mindössze 46 valamelyest használható szekér és 85 háromévesnél idősebb ló található a faluban, pedig ebben már benne van az eltelt öt év szaporulata.

15. sz. kép.

Nagy Sándor lelkész és neje.

1945 februárjában hazatért híveihez Nagy Sándor lelkész és Komlóssi István tanító is. Jó magyar szokás szerint mindenki vádolt mindenkit, de leginkább a tanítót azzal, hogy nyilas volt, s a németekkel ő vitte el a lelkészt, hogy ő felelős a

leventék pusztulásáért. Vitájuk megjárta az egyházi bíróságot, tovább mérgezve az egyébként is tragikus helyi politikai légkört. Végül a tanító igaza bizonyult erősebbnek, mert elnöke lett a Kesznyétenben is megalakuló Nemzeti Bizottságnak, s egyik alapítója a kommunisták helyi szervezetének. A szószékről is politizáló Nagy Sándort, hiába volt a falu legnépszerűbb embere, deportálták, s az ott szerzett betegségek végeztek vele.

Ez a viszály vezetett a kommunista párt korai megalakulásához is. Az országos zűrzavarban eligazodni nem tudó kesznyéteniek ugyanis azzal az ürüggyel, hogy sóért mennek, küldöttséget menesztettek Debrecenbe, ahol ekkor az Ideiglenes Kormány egyik államtitkára Kesznyéten régi ismerője, Haranglábi Nemes József volt. Haranglábi festőművész a húszas évektől nyaranta lejárt festeni társaival a faluba. Országos politikai szerepet akkor kapott, amikor élete kockáztatásával a szovjetekkel fegyverszünetről tárgyaló delegáció megbízólevelét vele viteti át a frontvonalon Horthy. Regényalakká is lett Illés Béla Honfoglalás c. művében s a belőle készült filmben. Ettől az államtitkártól kérnek tehát tanácsot Komlóssiné, Koczka Barna, Lázár Jánosné és társaik, s ennek a hatására alakítják meg visszatérve másokkal együtt az MKP helyi szervezetét. Így esett, hogy Kesznyétenben azok a középparasztok lesznek az első kommunisták, akiket később kulákoknak bélyegeznek, s eltávolítanak a pártból. Az 1945-ös helyzet fonákságát mutatja, hogy a kisközöns kommunistákkal megerősödött MKP a legnagyobb párt a faluban, de az egymást követő választásokon a pártra leadott szavazatok száma sokkal kevesebb a taglétszámnál.

1945 tavaszán Kesznyétenben is megvolt a földosztás. 1938 kh területet adtak az új tulajdonosoknak a grófi birtokból. A juttatás 243 családot érintett, tehát a község lakosságának több mint felét. 201 család házhelyet is kapott, s ezeken 1958-ig 155 új házat építettek. Ezek az intézkedések helyben is kiszélesítették az új népi demokratikus átalakulás bázisát. A régi nagygazdák mellett egyre erősödött a földosztásban, majd később a kollektivizálásban és a tanácsrendszer kialakításában is élenjáró kommunisták befolyása: Nagy Sándor, Simon József, Oláh János, Lázár János, Fekete István.

Ekkoriban felpetzdült a helyi politikai élet. Egy 1950-ből származó bizalmas jelentésből tudjuk, hogy a KDNP kivételével szinte valamennyi országos politikai pártnak voltak helybeli aktivistái: az FKGP-nek 6, a Nemzeti

Parasztpártnak és a Pfeiffer Pártnak 4-4, a Magyar Radikális Pártnak 3 fő. A politikát korábban úri huncutságnak tartó embereket tehát most öt párt is győzködtet volna az igazságról meg a magyar felemelkedés útjáról. De nem sokáig, mert 1949-50-ben Kesznyétenben is kiépültek a proletárdiktatúra szervei.

16. sz. kép. Fekete István.

Az új típusú helyi népképviselői és államhatalmi szerv, a Tanács 1950. okt. 28-án alakult meg. A Végrehajtó

Bizottság első elnöke Szabó József, titkára pedig Szentandrassy László lett. Nem sokáig töltötték be ezt a pozíciót, mert 1951-56 közt már Lugosi István a vb-titkár, 1952-54 közt Nagy Istvánné az elnök, akit Fekete István követett. A hetente ülésező vb legfontosabb feladata volt a szocialista mezőgazdaság gyors kollektivizálásának a levezénylése és a begyűjtési terv teljesítése. 1956-ig ezek minden egyes alkalommal napirenden szerepelnek.

A Szabadság Termelőszövetkezet 1949-ben alakult 17 taggal 300 kh területen, s mellette hamarosan megszervezik a Béke tszcs-t is, amely majd beolvad az előbbibe. A szervezés ütemére jellemző, hogy az 1953-as megtorpanás előtt csak szántóföldből 1477 kh tartozott a szövetkezeti szektorhoz. Az egyéni termelők persze itt sem igazán vonzódtak a kollektív gazdálkodáshoz, ugyanebben az évben 1091 kh szántó még az ő kezükben van. A kesznyéteni kuláklistára 22 család kerül föl, s majd 1956-ban, amikor már érződik a baj, és országosan felülvizsgálják a *„jogtalanul kuláknak minősített közép- és dolgozóparasztok”* helyzetét, ekkor csökkentik 7-re a kulákok számát.

A szövetkezetben már tömegesen dolgoznak a nők is, ezért 1952-ben megszervezik az idénybölcsődét és a napközi otthont. 1953-ban új, két tantermes iskolát építenek a régi mellé. 1950-ben villamosítják a falut, társadalmi munkában kilométerszámmra épülnek a járdák. A gondok ellenére tehát kétségtávol elkezdődött egy lassú modernizáció.

17. sz. kép.

Nagy Istvánné tanácselnök,
később 1957-75 között
országgyűlési képviselő.

Az erőszakos téeszésítés
mellett a begyűjtés
rendszere, ez a
terményadózási forma
keserítette meg az emberek
életét. A begyűjtési terveket
a Begyűjtési Hivatal
készítette, amely egyáltalán

nem vette az íróasztal mellett figyelembe a realitásokat. Aszály, árvíz vagy jégverés idején ugyanannyit követeltek, mint máskor, s a nem teljesítésnek könnyen bíróság vagy börtön lehetett a vége. Az állandó „önkéntes” begyűjtési versenyben 1953-ban pl. a község a Miskolci Járás 34 települése közül burgonyából a 3., kukoricából a 22., napraforgóból a 24. helyet érte el. Folyamatosan értékelték a mezőgazdasági munkák állását is, s ebben bizony Kesznyéten általában a mezőny utolsó harmadába tartozott, volt legutolsó is. A helyi párt és tanácsi vezetés magyarázkodhatott, de az irreális terveket erőszakkal sem lehetett végrehajtatni. Ami reális volt, azt igen: pl. 1951-ben a szarvasmarhatartásáról híres falu nem 12000 l, hanem 15000 l tejet szolgáltat be hetenként.

Kesznyétenben szerencsére nem voltak olyan súlyos jogtalanságok az 50-es években, amelyek 1956-57-ben tragédiához vezethettek volna. Itt is megemlékeztek Rákosi születésnapjáról, Sztálin haláláról stb., ahogy akkoriban illett, de semmit sem lihegtek túl.

1956-ban, mikor országszerte dördülnek a sortűzek, harcol a magyar a magyarral és a szovjettel, a község vezetésének legnagyobb gondja az, hogy miképp fizessék ki a nemrég elkészült két mélyfúrású kút árát, 101000 Ft-ot, mert nem volt rá fedezet. A hírek azonban lassan-lassan ide is eljutnak, ha másképp nem, a Miskolcra érkező munkásokkal, akik próbálnak élelmiszert gyűjteni, s cselekvésre buzdítani a helybelieket. 16-17 éves suhancok jutnak fegyverhez, még Körömbé is átmennek leverni a vöröscsillagot. Mivel Pocsai József elnökletével megalakul a Nemzeti Bizottság (tagjai Monori Ferenc és Deák Imre), a felkelés szervezett keretek közé kerül, s elhárul az indulatos megtorlás veszélye. Szurcsik rendőrt ugyan egy kicsit megkergeti egy korábbi zugvágás kárvallottja, Nagy Istvánné itthon húzódik meg, de ezen kívül semmiféle atrocitásról nincs adatunk. Az emberek az események lényegét sem láthatták át, mert hiszen 1957-ben az újjászerveződő tanácsnak pontosan az a Pocsai József lesz az elnöke, aki az „ellenforradalom” oldalán állt. Persze hamar rájönnek a tévedésre, s két hónap múlva leváltják.

Kesznyétenben így tehát megtorlásról sem igazán beszélhetünk, külföldre is alig néhányan távoztak. Figyelemre méltó az a szolidaritás, ahogy az ellenkező pártállású kesznyéteniek kiállnak egymásért, ahogy pl. a kommunista Nagy Sándor eljár a volt csendőrnek bélyegzett és 56-os szerepvállalásáért elítélt Monori Ferenc kiszabadítása érdekében.

Azért a fortélyos félelem, a bizalmatlanság légköre sokáig megmérgezte itt is az életet. Jellemző kordokumentum az a kezdetlegesen gépelt feljelentő

levél, amihez hasonlókat Kesznyétenből, máshonnan is ezrével őriznek a levéltárak:

„Az ellenforradalom kezdetén a gyári dolgozók mikor megérkeztek Kesznyétenbe, az őket állandóan hazaszállító busszal, a Kesznyéteni buszmegállóhoz többenkimentek a falu dolgozói közül érdeklődni a miskolci események fejleményei iránt. Így volt ez november elején is mikor egy alkalommal meg érkezett a busz Kesznyétenbe. A dolgozók a buszról leszáltak, és tárgyalták a napi eseményeket. A beszélgetés folyamán megjelent Szabo József földműves szövetkezeti dolgozó is ki volt párttag létére teljesen átállt az ellenforradalmárok oldalára. Ez nem is volt csoda hisz a múltba, az egykori fasiszta párt helyi vezetője volt. Végighallgatta a dolgozók kijelentéseit, majd felém fordulva a következőket mondotta a mellette álló dolgozóknak: Csikorog a Vörös kakas szép Budavár falán. Én úgy tettem mintha nem vettem volna észre a megjegyzést, mire ő azt mondotta, hogy haljátokmég észre sem veszi, de majd eljön az idő és észre fogja venni...Erre én megfordultam és ott hagytam az egész csoportot, mielőtt Szabo József, a célját elérte volna... Megjegyezni kívánom még azt, hogy a szövetkezeten belül a személyzetnél roppant nagy a rokoni kapcsolat, és ennek következtében nagyon nehéz az ellenőrzés és a dolgok feltárása, mert iparkodnak eltussolni, egymás bűnös tevékenységét. Kérem az illetékes szerveket, hogy úgy gazdaságilag mint politikailag sürgősen vizsgálják meg ezt a kérdést, tegyék meg a kellő intézkedést, mielőtt komolyabb kárt nem okoznak népgazdaságunknak. Felhívom az illetékesek figyelmét, hogy akivizsgálás alkalmával ügyeljenek arra hogy a volt községi párt vb.

titkárnője milyem magatartást fog tanusítani, mert ő tulajdonképpen Szabo Jozsef sogornője. Nagy Istvánné ma is funkcioba van, és a legutolso párttaggyűlésen is részt vett, ahol felvetették, hogy mit lehetne tenni annak érdekében, hogy Monori Pált, kit ellenforradalmi tevékenységért tartoztattakle hogy lehetne haza hozatni.

Miskolc: 1957. július. 15.

(aláírás)

r. nyom. örm.”

Ez a feljelentő legalább vállalta a nevét, és elköltözött innen, de hányan maradhettek itt a névtelenek közül?!

1958-ban ismét Fekete István lesz a tanácselnök. Tiszagyulaházáról ugyanebben az évben jó szakember érkezik vb-titkárnak, Szabó Gyula, aki 1973-ig marad hivatalban. Gyszi bácsira úgy emlékeznek a helybeliek, mint nagy tudású és munkabírási emberre, akinek csak egy baja volt: napi 22 hubertus volt a fejadagja.

A Kádár-rendszer intézkedéseinek köszönhetően gyorsan stabilizálódott Kesznyétenben is a helyzet. Orvosolták a parasztság legnagyobb sérelmeit, így a szövetkezet szervezése újra elkezdődhetett. 1958-ban 120 család gazdálkodik közösen 880 kh szántón, s a hatvanas évek közepére elvéve maradnak csak a szövetkezeten kívül gazdák (mivel a vonakodókat nemcsak meggyőzték, hanem börtönnel is fenyegették). 1969-ben pedig a kesznyéti, kiscécsi és girinci szövetkezetek egyesülésével megszületik az igazi szocialista nagyüzem.

18. sz. kép. A kertészet dolgozói.

Már nem akarnak gyapotot és gumipitypangot termelni a határban, a szakmai színvonal az agrárértelmiség megjelenésével ugrásszerűen fejlődik.

Megszűnt a begyűjtés is, a felvásárlás váltotta fel, s így már könnyebben adták az emberek a megtermelt javakat. 1965-ben csak búzából és burgonyából nem sikerült teljesíteni az időjárás miatt a tervet, az állattenyésztés viszont minden mutatót túlteljesített: baromfiból 30061 kg-ot, tojásból 153814 db-ot, sertésből 428, marhából 280 db-ot vásároltak fel a községből.

A háztáji gazdaságokkal megerősített termelősövetkezet lesz a környező települések legnagyobb munkáltatója. Nagy Sándor, Forgács Gyula Kiss Bertalan, Kádár István, Mészáros István és Nemkin Béla elnökök egymásra épülő munkáját dicsérte a fejlődés. 1984-ben 773-an dolgoznak itt. Persze ekkor az alaptevékenység mellett már termelnek a melléküzemágak is: a faüzem, a műanyag-feldolgozó, a

budapesti takarítóbrigád, az aszódi tekercselőüzem. Az 1990-es rendszerváltás után viszont ezek sem tudták megmenteni a Szabadság Tsz-t, amely ma már csak nevében létezik. Sajnálatos, hogy erről a szebb napokat is látott jelentős üzemről helyben szinte semmiféle dokumentum nem maradt fenn, majd távoli nagyvárosok irat-és levéltáraiban kell felkutatni emlékeit.

19. sz. kép. Virágzó mákföldek.

20. sz. kép. A tsz 25. évfordulója. A szónoktól balra Veszprémi Géza párttitkár, jobbra Mészáros István elnök.

A helyi közélet meghatározó személyiségei a mindenkori tsz-vezetés mellett az 1945 után felnövekvő nemzedék lesz: Veszprémi Géza párttitkár, Topa Lajos tanácselnök (először 1966-ban), vb-titkár, Turóczi Dezsőné (Budai Mária) tanácselnök, párttitkár, Mészáros Barna párttitkár, Feketéné Pabar Irén vb-titkár Varsányi Gyula párttitkár. Különösen a járások megszűnéséig munkájukat kevés önállósággal végezheték, mindenhez a felsőbb párt és állami vezetés jóváhagyása kellett, még egy írógép vásárlásához is. Ilyen körülmények között különösen Turóczi Dezsőné vezetése alatt 1973-tól sikerült komoly eredményeket elérni: ekkor épül a ma is szolgáló betonutak java, az 50 férőhelyes óvoda, a 10

tantermes általános iskola. Topa Lajos az orvosi rendelő és a Kesznyéten-Leninváros közti összekötőút megépítésében szerzett érdemeket, bár az akkori tsz-elnök ezt még ma is magának tulajdonítja. A község fejlődése, a feladatok bővülése a közalkalmazottak és köztisztviselők létszámának növekedéséhez vezetett

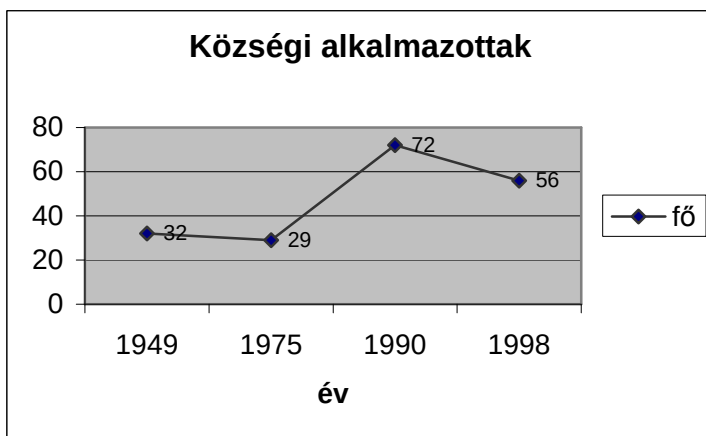

21. sz. kép. Turóczi Dezsőné Budai Mária beszél az óvoda átadásán.

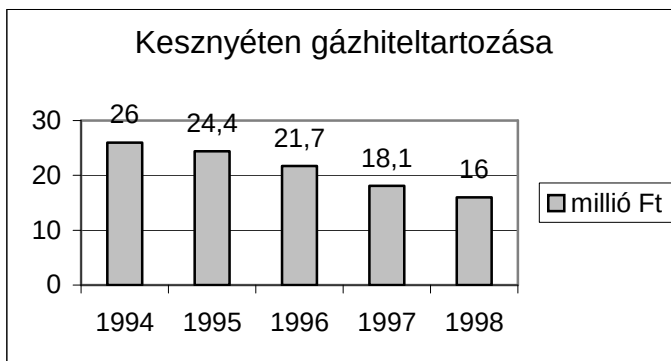
A rendszerváltás

A rendszerváltás felkészületlenül érte Kesznyétent. Nem voltak, és ma sincsenek helyi pártszervezetek. A legtöbb szimpatizánsa az FKGP-nek volt, aztán SZDSZ és MDF az erősorrend. Ezek a szerveződések szövetkeztek 1990-ben az akkori tanácselnök leváltására, de jelöltjük, Szabó György néhány szavazattal alulmaradt Topa Lajossal szemben. A tanácsot felváltó önkormányzat első képviselő-testületének névsora: *Baráth István, Bús Dezső, Csíger Dezső, Hadházi János, Kecőné dr. Gulyás Mária, Nagy Dezső, Makó László (Csege Barna), Papp István, Topa Lajos*. Az állandó személyeskedések hátráltatták a munkát, de Kesznyéten így is tudott a megnövekedett önállósággal mit kezdeni. Kiépült a telefonhálózat és a gázhálózat, de a széthúzásnak meglettek a negatív következményei is: a község eladósodott, a földterületek mind a mai napig rendezetlenek stb. A válságkezelés az 1994-ben választott testület feladata maradt: *Bús Dezső, Csíger Dezső, Fehér Csaba, Fekete Barnabás, Feketéné Pabar Irén (Topa Lajos), Kádár István, Kecő Imre, Pálóczi Lajos, Szabó György (Mertus Imre), Tóth László*.

Új jelenség, hogy gyarapodnak a civil szervezetek. A Faluvédő és Faluszépítő Egyesület 1995-ben alakult (elnöke *Fekete Miklós*), őt követte a Greens Ifjúsági Egyesület (elnöke *Nagy Róbert*), majd a Polgárőr Egyesület (elnöke *Pocsai Sámuel*) szervezése.

2. sz. ábra.

3. sz. ábra.

II. Táj és ember

Vízrajz és közlekedés

Ahogy a korábban bemutatott térképek is mutatják (7. és 8. sz. kép), a 6349 kat. hold területű Kesznyéten a történelmi Zemplén vármegye legdélibb csücskén helyezkedik el, a központoktól távol, ott, ahol a Sajó az egykor szabályozatlan Tiszába torkollott. A falu határában található a Sajóval a Takta és a Hernád-csatorna is. Ez a vízrajzi helyzet – kisebb módosításoktól eltekintve – mintegy 600 ezer évvel ezelőtt alakult ki, kivéve a Hernád-csatornát, ami az 1930-as években készült mesterséges vízfolyás. Ez a vízben gazdag természeti környezet határozta-határozza meg a táj arculatát, az ősidőktől kedvező feltételeket teremtve az emberi életnek. Nem véletlen, hogy a község és közvetlen környéke a bronzkortól folyamatosan lakott vidék.

Az 1846-ban kezdődő s szinte napjainkig tartó folyószabályozások után már nehéz elképzelni, hogy milyen lehetett a még érintetlen táj, de az 1783-ban készített katonai leírás segíthet felidézni: *„Közvetlenül a helységnél folyik a Sajó a Tiszába, amely háromszáz lépés széles és a helységnél alacsony vízálláskor többnyire két öl mély. Van itt egy gázló is, amin kívül ezen a folyón nem lehet átkelni. A meder némileg iszapos. A Tisza mellett és Sajón átellenben lévő mocsaras rész alacsony bozóttal sűrűn benőtt. A Szederkény irányában lévő mezők sok apró mocsárral tarkítottak, melyek a Tisza és a Sajó kiöntéseiből származnak, s amik a bejelölt helyeken sohasem száradnak ki. Emiatt az ott lévő utakon csak száraz időben lehet a szénát befuvarozni: ezidőben*

közlekedni is lehet rajtuk. A Tiszán által Dob irányában nagy kaszálók és mocsarak vannak...A Tisza nagy áradásaikor az egész környék víz alá kerül, úgyhogy ezidőben csak csónakkal lehet Dobról Szederkénybe vagy Kesznyétenbe menni. ... A falu felett hosszirányban és Luc felé elnyúló alacsony lejtős hegyhát uralja a Tiszát az innenső vidékkel.”

Ilyen volt tehát a régi kesznyéteni határ katonaszemmel nézve. A folyók védelmet és megélhetést jelentettek az embernek. Kesznyéten „tok, kecsege, potyka, csuka, és más halakról híres”- jegyezte fel Szirmai Antal 1804-ben, s Fényes Elek is 1837-ben megjelent művében kiemeli, hogy „halászata sok hasznót hajtó”.

Persze a folyók nemcsak megkönnyítették az itteni életet, de meg is nehezítették azt. Nagyobb áradáskor ugyan ladikkal akár Debrecenig is el lehetett jutni, de a Tisza kivételével alig hajózott folyók inkább elzárták a községet a külvilágtól, mintsem összekötötték volna vele. A Sajón még a XIX. században is csak tutajokból készített ún. „repülőhíd” volt sokáig, majd fahidat vertek, amit minden árvíz után újjá kellett kalákában építeni. Az állandó, ma is szolgáló híd csak 1963-ra készült el, viszont hozzá csatlakozó szilárd burkolatú út nélkül ez sem sokat javított a közlekedésen. A Kesznyéten-Tiszaszederkény közötti út megépítésének gondolatát már az 1960-as községfejlesztési tervek tartalmazzák, de elkészültére – módosult nyomvonalon, az akkori Leninváros irányában – 1990-ig kellett várni. Az 5 km hosszú út a Sajó áradásakor igaz víz alá kerül, de mégis mérsékelte a falu elzártságát. Viszont az átmenő forgalom új problémákat is felvetett a helyi utak és a híd fokozottabb igénybevételével. Mindenesetre ma már nem

igaz a régi mondás, hogy Kesznyétenből még a meszes is visszafordul, mert nem vezet tovább út.

A szárazföldi közlekedés feltételei a másik irányba, Szerencs és Miskolc felé mindig jobbak voltak. A már idézett katonai leírás szerint is: *„Kesznyétentől Kiscsécsre, Girincésre a mezőn át vivő út jó, és mindenféle fuvarra alkalmas”*.1783-ban az utazás szekérrel Kiscsécsre háromnegyed óra, Tiszalúcra kettő és egynegyed, Hernádnémetiig három és fél óra időt vett igénybe. A vasút sajnos elkerülte a községet. A legközelebbi állomás, a tiszalúci 11 km-re van a falutól, és Kesznyétenből sokáig csak földúton volt megközelíthető – de csak akkor, ha épp a télen oly gyakori hófúvások nem torlaszolták el minden irányban az utakat.

Egyik oldalról tehát az árterület, másik oldalról pedig a szél és a hó akadályozta a közlekedést. Ez a mostoha közlekedésföldrajzi helyzet a tömegközlekedés megindulásával sem változott sokat, hiszen egy miskolci utazás még a XX. század közepén is egész napos vállalkozásnak számított. 1960-ban naponta egyetlen buszjárat indult a megyeszékhelyre, s őt a bőcsi vasútállomásra. Mára a távolságok a tömegessé váló autóközlekedéssel lerövidültek ugyan, de az egykori elzárt, periférikus helyzet hatása és következményei nem szűntek meg. Kesznyéten közlekedése történelmi önmagához képest rengeteget fejlődött, de a környező településekhez viszonyítva elmaradottsága nőtt századunkban. Amíg mindenki szekérrel vagy gyalog közlekedett, ez nem volt annyira nyilvánvaló, mint most, az urbanizáció és motorizáció világában...

Visszatérve a folyóvizek közelsége okozta negatív hatásokra, feltétlenül kiemelendő a magas talajvízszint és belvíz. Az átlagos talajvízszint 1-1,3 m, ami a Tisza duzzasztásának köszönhetően emelkedett ennyire. A bel- és fakadóvizek károsításának 1500 kh. mezőgazdaságilag művelhető terület van kitéve. Ebből szántó 500 kh. Belvíz szempontjából különösen az 1960-as évek tették próbára a falut, aminek hatására az évtized végén megkezdődik – jórészt a termelészövetkezet kivitelezésében – a belvízvédelmi rendszer kiépítése a község belterületén. Mára az árkok és csatornák rendszeres karbantartás híján elhasználódtak, s csapadékosabb időben újra fenyeget a belvíz.

A vizet a modern mezőgazdaság természetesen öntözésre is használta. 1970-ben pl. 150 kh. volt az öntözhető terület nagysága, amihez a vizet először a Sajóból, majd fúrott kutakból biztosították. Ma az eredetileg is erre a másodlagos célra épült Hernád-csatornát hasznosítják ilyen célra.

Tájegységek és talajok

Nemcsak folyók, hanem vármegyék és tájegységek is Kesznyétennél találkoznak, a természet kínálta határokat felhasználva. Három vármegye érintkezett itt: Zemplén, Borsod és Szabolcs. Közigazgatásilag egészen 1950-ig a szerencsi járásközpont hatása érvényesült, majd a 35 km-re lévő Miskolc vonzása, újabban pedig a közeli Tiszaújváros szerepe nő.

A község közigazgatási területén három tájegység osztozkodik. A Felső-Határ a Harangod-vidékre esik, a Túlasajó a dél-borsodi síksághoz, a Túlatisza a folyószabályozásig a Hortobágyhoz tartozott, azt

követően viszont a Taktaközhöz számít. Kesznyéten legjobb ismerője, *Galuska Imre* így jellemzi ezeket a határrészeket:

„A túlatiszai határrésznek a tengerszint feletti magassága általában 94 méter, kivéve a hátakat, melyek közül a legnagyobb a Nagyállás a maga 96 méterével. A hagyomány szerint árvíz idején csak itt állhatott meg a jószág; volt eset, hogy hetekig ide szorult, míg a Tisza áradását a töltések ki nem szorították a nagy térről. A másik határrésznek, a Túlasajónak is mindenütt csak 94 méter a szintmagassága. A szintkülönbség nélküli mély alluviumon a Sajó ide-oda kanyarog. Ősrégi medermaradványok mellett újabbak is tanúsítják, hogy merre folyt valaha. A Tisza előbbeni rakoncátlanságát is számos ér és lapos, régi kanyaralakzatainak emlékét sok tó formájának görbesége idézi.

Túlatiszát, a valahai ártért, réti talaj borítja általában, de egy nagy kerek hátnak – a Sós-kás-hát ez, a terület leghasznosabbnak tartott legelője – „réti szolonyec” a talajtakarója. Túlasajónak pedig, melyet majdnem minden évben elönt az áradás, néha még kétszer is, a talaja nyers öntés.

Magasabban van néhány méterrel a határnak ama része, melyre maga a község is épült. Ez a Sajó és a Tisza árterülete fölé emelkedő terasz is olyan szép síkság, „mintha sebes víz meggyalulta volna”. Csakhogy ez az „árvíz” Földünk történetének nem a jelenkorában volt. E terület, mióta ember él rajta, árvízmentes. Az Adria feletti magasság a torony küszöbénél 97 méter. Északra két és fél kilométerre, a Halom- és a Csicsiri-dűlőt választó megyei úton a Csicsiri-domb magassága 98 méter... Még feljebb az úton egy bő kilométerrel, ott, hol a falusiak

határa végződött s kezdődött a földesúré, már 102 méter a szintmagasság...ennek a vízmentes Határnak a talajtakarója a löszréteg – sárgaföld – felett az a jó barnásfekete föld, melynek... csernozjom barna erdőtalaj a neve.”

További érdekes kérdés, hogy milyen talpунк alatt a föld mélyebb szerkezete. Ezzel kapcsolatban a mélyfúrású kutak geológiai mintái igazítanak el. Pl. az 1956-ban készült Kossuth u. 25. előtti 48,77 m mély kút a következő rétegeket mutatta:(4. sz .*ábra*).

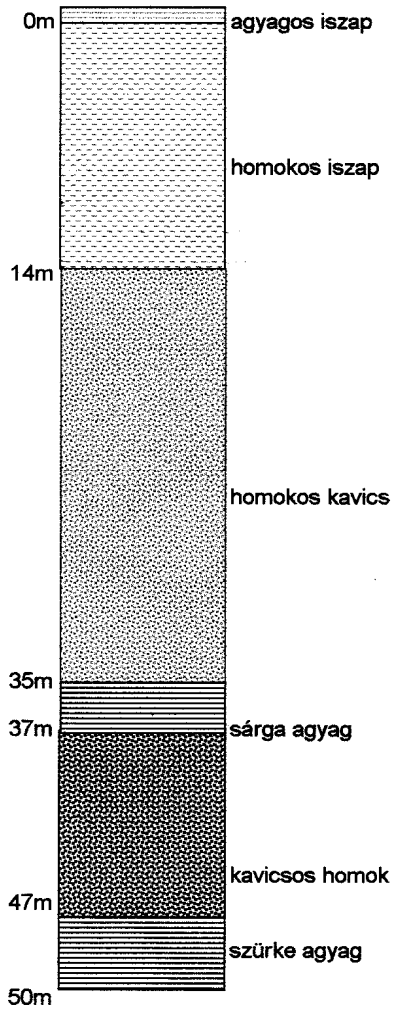
Itt jegyezzük meg, hogy hiába volt a vízáadó réteg viszonylag mélyen, a kút elszennyeződött és elnitrátosodott, s 1979-től már kitették rá a „nem ivóvíz” táblát. Ezt követően szűnt meg a községben a többi közkút is. Majd 1997-ben létesülnek újra, de immár vezetékes ivóvízre alapozva.

Éghajlat

Kesznyéten éghajlata átmeneti jellegű, mivel az Alföld és az északi hegyvidék hatásai érvényesülnek. A csapadék évi összege 1901-50 között 530 mm, a tenyészidőszakban 325 mm. Az évi középhőmérséklet 9,8 Celsius, a tenyészidőben 17,2. A fagyos napok száma 105-115. Az első őszi fagy átlagos napja X. 20-25. Az utolsó fagyos nap IV. 20-25 között lehetséges. Az évi napsütéses órák száma 2000, a tenyészidőszakban 1450. Uralkodó szélirány 75%-ban északi, 25%-ban északkeleti.

A község növény- és állatvilágát a Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet ismertetésénél fogjuk bemutatni.

A felszíni talaj közetrétegei

4. sz. ábra

Művelési ágak

Ez az éghajlat a talajadottságokkal együtt a szántóföldi növénytermesztésnek és az állattenyésztésnek egyaránt kedvez. A község területének művelési ágak szerinti megoszlását szemlélteti az 1. sz. táblázat. Az összterület aranykorona-értéke 9,86, a szántóé 14,86/kh.

A művelési ágak megoszlása (kat. hold)

év	szántó	kert	szőlő	rét	legelő	erdő	nádas	egyéb	összesen
1895	1969	61	—	778	2084	5	—	630	5527
1935	2374	80	2	888	1704	90	44	427	5609
1965	2607	117	21	817	1736	306	110	635	6349
1981	1993	252	12	1217	1787	311	106	671	6349

1. sz. táblázat

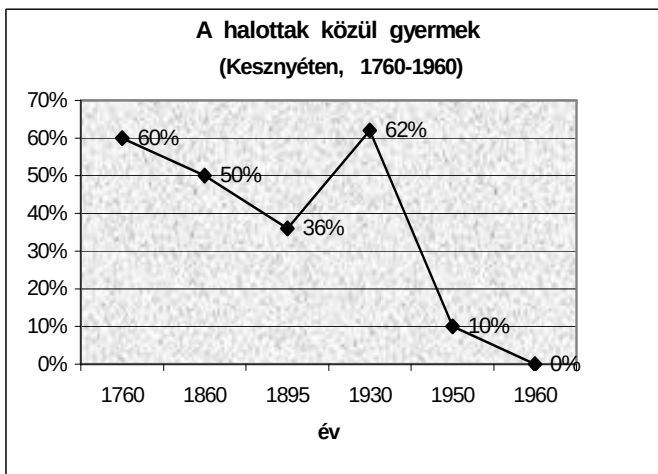
22.sz. kép. Kesznyéten pecsétje 1838-ból. A felirat:
SAJÓ:KESZNYÉTEN HELYSÉGE PETSETJE.

III. Ember és társadalom

Az 1884 lakosú Kesznyéten népességmegtartó képességét, nehéz körülményekkel dacoló fejlődését mutatja, hogy történelme során csak egyszer éltek itt valamivel többen, mint most, 1998-ban (5. sz. ábra). Sajnos ezt kevés magyar településről mondhatjuk el. A grafikon jól szemlélteti, hogy az első népszámlálás óta – a II. világháborút kivéve - 1784-től folyamatosan gyarapszik a község népessége egészen 1960-ig, aztán a 80-as évek közepéig visszaesik, majd újra nő. A sokkal korábbi, 1649-es hajdútelepítést, vagy 1711-et kivéve, mikor hét jobbágycsalád költözött ide, a későbbi időkből nincs jelentősebb bevándorlásról adat. Ezért a XIX. századi növekedés oka kétségtől az 1867-es kiegyezést követően országosan felgyorsuló ipari forradalommal járó demográfiai robbanás, az életkörülmények javulása, ami mindenütt a természetes szaporodás ugrásszerű emelkedéséhez vezetett.

Általában ezt a folyamatot összekapcsolják a lakosság egészségi állapotának a javulásával is. Kesznyétenről viszont megállapítható, hogy az egészségügy fejlődése sokáig kevésbé járult hozzá a népesség növekedéséhez, mert a halotti anyakönyvek tanúsága szerint – szörnyűséges adatok! – még 1895-ben is minden harmadik halott a gyermekek közül került ki, s a gyermekhalandóság csak 1965-re szűnt meg (6. sz. ábra). A főbb halálokok a XIX. században a következők voltak: „*vízkór, gyengeség, közönséges, vízbefűt, agyonütött, megégett, szélütés, köhögés, tüdősorvadás, aggság, gyermekszülés, járvány, helyi nyavaja*”. Az

utolsó kolera 1873-ban pusztított. 1876-tól kötelező a védőoltás, a falusi szülésznők alkalmazása, de arra nézve nincs adat, hogy ez helyben mikor kezdődött.

6. sz. ábra

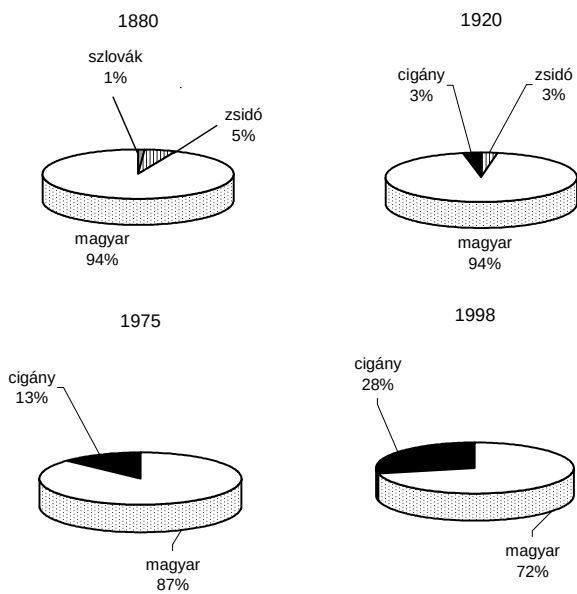
Az egészségügy fejlődésében a döntő mozzanat az orvosi ellátás javulása volt. A múlt században a tiszalúci körorvost vagy az ónodit kereshette fel a beteg kesznyéteni. A girincsi körzetet is csak a XX. század első évtizedeiben szervezték meg a gróf támogatásával, s rá harminc évvel gyógyszertár is itt létesült. Ma már nehéz elképzelni, de 1985-ig hetente csak két alkalommal rendelt orvos a faluban néhány órát. Nem egyenként, hanem csoportosan vizsgálta meg a betegeket, s aztán mindenki úgy kereste meg, ahogy tudta és akarta. Sokat javított az ellátáson, hogy 1986-tól Kesznyéten önálló

orvosi körzetet alkot, s 1996-tól kézigyógyaszertár is működik.

Külön érdekessége a népesség gyarapodásának, hogy míg általában az ipari forradalom mindenhol a városi lakosság arányának növekedésével, a falusi csökkenésével járt, nálunk kevésbé érvényesült ez a tendencia. A századvég és a két világháború közti kivándorlás is alig érintette a falut.(Pl. 1879-1892 közt az egész szerencsi járásból mindössze 144-en vándoroltak ki.) Miért? Azért, mert az Alföld sok tájától eltérően itt biztosított volt a legszegényebbek megélhetése is.

A két világháború vérvesztése sem állította meg a népesség növekedését, bár a II. világháború erősen visszavetette. Megtorpanást a 60-as, 70-es évek hoztak, amikor a szocialista kollektivizálás és iparosítás következtében többen hagyták el a községet, mint ahányan ide születtek vagy költöztek. A mélypontot 1985 jelentette a maga 1687 lakosával, de alapvetően ez sem rendítette meg Kesznyétent.

A nyolcvanas évek végétől újabb növekedési hullám következik, aminek több oka lehet: a község infrastrukturális fejlődése; csökkent az ipari városok vonzása az elhelyezkedési nehézségek és a lakhatási problémák miatt. De mindenképpen hozzájárult a növekedéshez a cigány lakosság bevándorlása és természetes szaporodása is. S ha már itt tartunk, akkor vizsgáljuk meg azt is, hogyan alakult a helyi népesség megoszlása a századok alatt:

7. sz. ábra. A népesség megoszlása.

23. sz. kép.
Roma hétköznapiak.

Kesznyéten a múlt század végén már nem volt színmagyar község. 1880-ban pl. a falu lakói közül 46-an még magyarul sem tudtak. A csekély szlovákság beolvadt a többségbe. A zsidóságot a II. világháború idején elhurcolták és megsemmisítették. Ez a sors várt a kesznyéteni cigányokra is, de a szovjetek közeledtével a már begyűjtött emberek vissza tudtak szökní a tiszalúci állomásraól. Azóta folyamatosan gyarapodik ez a népcsoport. A gond nem ez, hanem az, hogy kedvezőtlenül változott a belső összetétele.

A két világháború közötti helyi romaság jórészt megbecsült iparosemberekből állt. Kovács, cipész, csizmadia, csengőöntő volt a szakmájuk, különösen a Budai család volt elismert a környéken. Az 1920-as évek

közepén viszont megtelepedett egy elmaradottabb réteg is, s magukkal hozták a szegénység összes baját. Olyan nagyot változott a helyzet, hogy a korábban dolgos cigánylakosság közül 1975-ben, amikor még büntették a munkakerülést, akkor sem volt a keresőképések 10%-ának munkahelye. Ma pedig jó, ha 10% dolgozik, hisz a munkanélküliség elsősorban őket sújtja. Mindenesetre akárhogy is alakul: cigánynak, magyarnak egy a hazája, egy a faluja, a problémákat is csak együtt lehet megoldani.

A népcsoportok arányainál is nagyobb változásokat hoztak a századok a helyi társadalom átrétegződésében. Az egykori hajdumúlt emlékeként 1784-ben még 38-an vallották magukat nemesnek, 84 parasztot, 27 zsellért, 75 polgár és paraszt örökösét számoltak össze a férfiak közül. A község egyetlen polgára a kocsmáros volt, az egyetlen értelmiségi a pap. Bár azóta sok minden változott, az változatlanul maradt, hogy az értelmiség valahogy kevésbé kedveli a falusi életet. Hiszen pl. még 1941-ben is csak 8 középiskolát végzett ember van a községben, diplomás pedig egy sem. Ugyanez 1960-ra 14 főre (ebből 4 a diplomás), 1980-ra 92 főre emelkedik, s ebből már 15 a diplomás.

A legfontosabb azonban mindig az volt, a mezőgazdasággal mi történik. Ahogy a 2. sz. táblázat szemlélteti, a legnagyobb átstrukturálódást az 1945-ös földosztás hozta Kesznyétenben is. Radikálisan csökkent a gazdasági munkások, napszámosok aránya, s megnőtt a földhöz juttatott középparasztság száma.

Birtokosok a földosztás után

népesség-csoport	összes	kereső	összes	kereső
	mezőgazdasági népesség száma			
	1941. I. 1.		1949. I. 1	
1 kat. holdon aluli	82	40	22	14
1-5 kat. hold	328	156	405	178
5-10 kat. hold	182	86	471	228
10-20 kat. hold	162	75	320	143
20-100 kat. hold	95	48	91	46
100 kat. holdon felüli				
EGYÜTT	849	405	1309	609
egyéb őstermelési önálló	6	3	2	1
gazdasági tisztviselő				
gazdasági cseléd	44	28	40	12
gazdasági munkás, napszámos	568	221	132	55
egyéb mezőgazdasági foglalkozású együtt	618	252	174	68
ÖSSZESEN	1476	657	1483	677

2. sz. táblázat.

A következő nagy fordulópontot az 1949-ben kezdődő kollektivizálás jelenti. De még 1960-ban is az 1218 fős mezőgazdasági népességből 781, tehát a többség egyéni gazdálkodó. A hetvenes években viszont a falu már elfogadja a termelőszövetkezeti formát. 1980-ban 513 a tsz-tagok száma.

Drámaibb változás az az arányeltolódás a népgazdasági ágak között, ami 1960-80 között zajlott le. A mezőgazdasági hagyományokból élő Kesznyétenben – az ország más falvaihoz hasonlóan – 60%-kal csökken a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma, az ipari munkások száma viszont majdnem megduplázódik. Ezek a munkások ingáznak: vagy sáron-poron keresztül a

leninvárosi üzemekbe kerékpárral tömegesen, vagy a hajnali autóbusszal ugyanoda és a böcsi sörgyárba, a miskolci gyárakba. Kemény világ volt ez, mert a kétlaki életmód szerint a munkából hazatérőt várta a kert és a háztáji gazdaság. Kemény volt, de mindenki biztosan számíthatotta a jövőjét, s a községben is emelkedett az életszínvonal (3. sz. táblázat).

Az újabb változásról még nincsenek adataink, az velünk élő történelem. A rendszerváltással teljesedett ki a papíron még ma is létező Szabadság Mgt. sz. agóniája, amely a nagyüzemi mezőgazdaság szinte teljes leépüléséhez, a munkahelyek megszűnéséhez vezetett. A korábban százaknak munkát és megélhetést adó szövetkezet helyét a nem jogutódként alakult, alig néhány tucat embert foglalkoztató Bioker Kft. eddig nem tudta betölteni. Az egyéni gazdaságok ugyan földhöz jutottak (részarány, kárpótlás ill. bérlet révén), de ezek egyelőre saját magukat is alig tudják eltartani, nemhogy másoknak adnának megélhetést. Ezeknek a gazdaságoknak a fejlődését ugyanaz hátráltatja, mint országosan: a tőkehiány, a tulajdonviszonyok rendezetlensége, a termelési biztonság, a piac hiánya.

A privatizáció az ipari üzemeket is átformálta. Az egyetlen helyi ipari vállalkozást, az erőművet üzemeltető Hernádvíz Kft-t 1997-ben magánosította a kormányzat, ennek hatásait még nem lehet felmérni. Azokat az állami vállalatokat viszont, ahová a kesznyéti ingázók tömegei jártak el dolgozni, már korábban eladták. A nagyarányú létszámleépítések első áldozatai a bejárók voltak.

A népesség népgazdasági áganként

év	mezőgazdasági	ipari	közlekedési	kereskedelmi	egyéb
összes népesség					
1900	1200	83	6	10	43
1930	1389	121	4	27	32
1941	1467	230	6	31	39
1949	1483	191	5	34	86
1960	1218	449	42	42	123
1980	844	646	85	53	159
kereső népesség					
1900	502	43	2	5	22
1930	633	46	2	12	18
1941	657	70	3	14	19
1949	677	60	2	12	49
1960	645	157	22	21	55
1980	273	268	38	35	72

3. sz. táblázat

Ezeknek a folyamatoknak a következtében az 1990-es évek közepére a munkanélküliek aránya Kesznyétenben messze meghaladja az országos átlagot. Ezért a Kormány 1997-től hivatalosan is társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetűnek minősítette a települést. Abban a faluban, amelyik történelme során mindig a munkájából élt, 1990-98 között megháromszorozódtak az önkormányzat szociális kiadásai.

24. sz. kép
Kesznyéteni utcarészlet 1933-ból.
Haranglábi Nemes József festménye.

IV. A gazdaság

A hagyományos paraszti gazdálkodás

Kesznyétenben a gazdálkodás rendszerét századokon át a nyomásos gazdálkodás telekhasználati szabályai határozták meg. A faluban az 1813-as telekrendezés szerint 48 és fél meg egy nyolcad úrbéri telek volt. Ezen fölül volt a lelkész két egész és a tanító fél telek javadalma. Jelentős birtokkal rendelkezett a „közönség” is, mely a jobbágyszabadítást követő jogi rendeződéssel részben a község, részben a legelőelkülönítés után a legeltetés intézésére alakult közbirtokosság földjévé vált. Egy telek 16 köblös szántóföldből, 8 köblös rétből és a legelőjog szabályozása óta 16 db legelőből állott, a köblöst és a darabot is 1200 öllel számítva. A legkisebb telkes gazdának is legalább egy fél telke volt. A helység szakadatlan küzdött földesuraival telekilletősége hiányainak kipótlásáért, amit az egész határra kiterjedő szabad legeltetés visszanyerésében remélt.

A faluban két legelő volt, de legeltették mind a kaszálóréteket, mind az ugart és a tarlót. Erre az árvizek miatt volt szükség. Miután a múlt század derekán megépült a Tisza-töltés a legelőt az árvizektől mentesítette, az ugart be lehetett egészen vetni, de a learatott földeken továbbra is legeltettek.

A XVIII. század végén a szántóföld három nyomásában ugar, gabonának nevezett rozs és árpa váltotta egymást. Nyomáson kívül volt a kukoricaföld, melyre a század közepétől már van adatunk. Ősi soron kenderföld is volt, majd 1865 után telekarányosan dinnyeföldet is osztanak.

Ekkoriban a termelvények már nem a nyomások, hanem a dűlők szerint differenciálódnak. A búza vetésterülete a rozs rovására nő.

A XX. század elejétől az addig vetetlen ugardűlőt, a fekete dűlőt is beültetik kapásnövényekkel. A termények forgása a hat dűlő egyik csoportjában: ugar – búza – gabona – ugar. A másik csoportban: kukorica – árpa – búza – kukorica.

Kesznyéten két beltelkes, kertes település. Csúrt nem építettek, a gabonafélét nyomtatták, az életet vermelték, de a kenyérgabona főképp a rozs volt. A nyomtatással párhuzamosan csépeltek is, és a garmadát a háromosztatúól középső helyiségébe, a színbe hárították.

Az állattenyésztés

Egy ismételt pillantást vetve a művelési ágak megoszlását bemutató *1. sz. táblázatra*, látható, hogy a község területének nagyobbik részét ma is a rét és a legelő teszi ki. Még inkább így lehetett ez a folyamszabályozás előtt, mikor az árterületekből ideiglenesen sem tudtak volna szántót varázsolni. Galuska Imre megalapozott becslése szerint a XVIII. században a következőképp nézett ki a falu határa:

Legelő	2886 kh
Rét	867 kh
Szántó	1029 kh
Erdő	150 kh
Kert	23 kh

A művelhető területnek tehát több mint kétharmada volt a rét és a legelő, s micsoda rét és legelő! Az áradások öntözte füves térség csapadékszegény időkben is igen

25. sz. kép. Pásztorok az 1930-as évekből.

kedvező az állattartás számára. Mindig is ez volt a község megélhetésének fő forrása. Feltehetően már a lovas harcmódorú nomád állattenyésztő népeket, a szkítákat, az avarokat, a magyarokat is ez vonzotta ide, s a hajdúk is ezért települtek Kesznyétenbe. Még a XX. század első felében is öt gulya, két csorda, egy ménes és 300 mangalica legelt a határban. Messze környékről Kesznyétenbe hozták az állatokat nyári legelőre nemcsak a jó füves puszták miatt, hanem a híres és tapasztalt pásztorok miatt is, akik közül kiemelkedett tekintélyével és hozzáértésével Szabó János. A jó vérvonalról apaállatok tartásával gondoskodtak: volt a falunak is bikája, de pl. még az egyház is tartott apaállatot.

S annál tragikusabb, hogy a XX. század végére szinte teljesen leépült ez az ágazat (4. sz. táblázat és 8. sz.

ábra). Jóllehet Kesznyétenben ma is több jószágot tartanak, mint Miskolcig együttesen az összes faluban, de ez nem dicsőség, inkább a mezőgazdaság sanyarú helyzetének a kritikája.

Az állatvagyon – különösen a szarvasmarha - volt a föld mellett a takarékoság és a tőkeképzés eszköze, tehát nem egyszerűen a húsert, bőrért, gyapjúért, trágyáért, igavonó erőért tartották őket. A tejgazdaságok a XX. században fejlődhetnek gyorsabban, mert korábban a mostoha közlekedés miatt távolabbra nehezen, gyalogszerrel ill. néhány kofa révén juthatott el az itt megtermelt tej vagy tejtermék. A tejtermelés csúcsát az adatok szerint 1983 jelentette, amikor közel 2 millió litert értékesítettek a helyi gazdaságok. Azóta viszont ez az ágazat is folyamatosan hanyatlik, a nagyüzemi állomány 1997-es felszámolásával elérve eddigi történelmi mélypontját.

Jóllehet az állattartás intenzívebbé vált a kemizációnak és a gépesítésnek köszönhetően, volumenét tekintve azonban visszaesett az 1895-ös szint alá. Néhány új fajta megjelent ugyan, de ezek nem pótolhatják a hagyományos fajokat. A falu szempontjából sorsdöntő kérdés, hogy a jövőben merre fejlődik az állattenyésztés.

Az állattartás hagyományainak megőrzéséért, az egyéni gazdaságok fejlődéséért az utóbbi évtizedekben különösen sokat tettek dr. Fehér József körzeti állatorvos és Topa István, a Legeltetési Társulás elnöke.

A község állatállománya (db)

év	szarvasmarha	sertés	ló	juh
1895	791	1230	255	608
1935	1040	819	205	1402
1953	1467	1156	180	1431
1960	1304	1439	219	1971
1966	1239	908	81	1532
1984	1001	1206	26	2388
1998	282	850	21	650

4. sz. táblázat

26. sz. kép.

Kesznyéteni istálló rakott szalmatetővel. Sz. J. felvétele
1961-ből. Herman Ottó Múzeum archívuma.

A növénytermesztés

A növénytermesztés is főképp takarmányozási célokat szolgált. A kevés szántót a szomszédos községektől bérelt területekkel próbálták kiegészíteni. Hagyományos növények: rozs, árpa, búza, kender. A XVIII. század végétől a kukorica és a dinnye, még később a burgonya és a napraforgó is elterjedt. A nem túl magas aranykorona értékű földeken az 1980-as években a termelészövetkezet tudta a legjobb eredményeket elérni, sem előtte, sem utána nem születtek olyan termésátlagok. Szinte változatlan vetésterületen a következőképp hálálta meg a munkát a kesznyéteni föld:

	1966-70	1981-85
Búza	12,4 q/kh	31,3 q/kh
Árpa	12,2 q/kh	24,6 q/kh
Kukorica1	5,7 q/kh	55 q/kh
Lucerna	31,3 q/kh	32 q/kh
Burgonya	74,8 q/kh	nincs adat
Cukorrépa	216,9q/kh	324,5q/kh

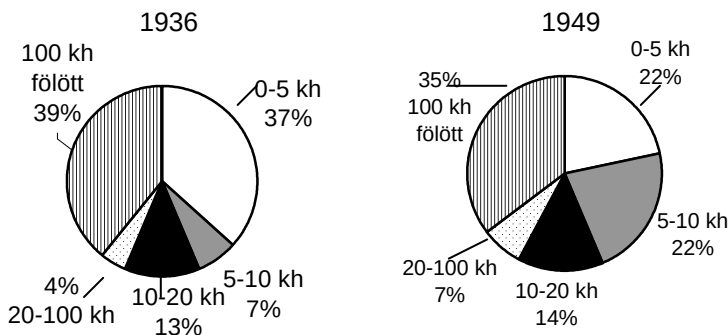
Az adatok önmagukban is beszédesen minősítik az országos tendenciáknak megfelelő fejlődést.

A birtokszerkezet

A mezőgazdaság fejlődését alapvetően befolyásolta a mindenkori gazdaságnagyság. Ebből a szempontból világosan elkülöníthető három szakasz. Az elsőre a nagybirtok nyomta rá a bélyegét. A község háromnegyedének az Erdődyek, egynegyedének pedig az Almásyak voltak a földesurai. A jobbágyfelszabadítást

követően ez a birtokstruktúra egészült ki a paraszti kis- és középbirtokkal a telekállomány alapján. 1893-ban a község területének 70%-a két birtokosé: Erdődy Györgynek 3264, Schiffer Gyulának pedig 206 kh tulajdona van. Ebben az időben a község is nagybirtokosnak számít a maga 990 kh földjével. 1936-ra – amint azt a 9. sz. ábra mutatja - jelentősen csökkent a vitézi földeknek, egyéb kisebb osztásoknak és értékesítéseknek a következtében a nagybirtok aránya.

A földosztás után 1949-től új típusú nagybirtok jelenik meg, a tsz. Az eszközökben nem válogatós szervezésnek köszönhetően az 1953-as, 56-os megingás után a határból 1960-ra már 5294 kh állami és szövetkezeti tulajdonba került., s csak 341 kh maradt meg az egyéni és háztáji gazdaságok számára.(A szövetkezetről az első fejezet szól részletesebben.)

9. sz. ábra.

A birtokszerkezet a földosztás előtt és után.

A birtokszerkezet újabb változása az 1990-es kárpótlási folyamattal kezdődik, s tart még ma is. Ismét kialakult egy viszonylag csekély létszámú középparaszti réteg, a régi-új tulajdonosok zöme azonban kistulajdonos, aki bérbe adja a földet a nagyobb és tőkeerősebb vállalkozóknak. Hogy ebből a bérletből mikor lesz tulajdon, nem tudni, de hogy lesz, és újabb nagybirtokosok lesznek Kesznyétenben megint, ez bizonyosra vehető. Ennek az egész átalakulásnak a megítélése még nem történelmi, hanem politikai kérdés. Az viszont elgondolkodtató, hogy ez a mezőgazdaság mikor fogja elérni a 80-as évek szintjét.

A nem hagyományos ágazatok

A többi ágazat fejlődését a közlekedés már ismertetett nehézsége mellett a kezdetleges infrastruktúra hátráltatta. A települési utaknak ma is csak mintegy 30%-a szilárd burkolatú. Telefonvonal 1990-ben 11 akad a községben, ma már 221. 1994-ben elkészült nagy áldozatok árán a gázhálózat. 1997-ben megérkezett a faluba a vezetékes ivóvíz.

A lemaradás tehát mérséklődött, de talán túl gyorsan kezdett a község a hátrányok ledolgozásához, mert az erőltetett beruházások következtében az önkormányzat eladósodott és 1995-től állandó pénzügyi gondokkal küszködik.

Az ipart a XX. század közepéig a háziipar és a kisipar jelentette. Elsősorban a helyi igényekhez igazodott a szerkezet: kovácsok, bognárok, kerékgyártók, ácsok, csizmadiák éltek a faluban. A szolgáltató jellegű mesterségek később jelentek meg. Az utóbbi

évtizedekben a mezőgazdaság változásával együtt a hagyományos ipari tevékenységek szinte teljesen eltűntek, újak pedig alig-alig vannak helyettük.

Meg kell említeni, hogy a tsz-nek komoly ipari melléküzemágai voltak (faüzem, műanyag-feldolgozó). A legfontosabb ipari létesítménynek, a vízerőműnek pedig külön fejezetet szentelünk.

A kereskedelmet is hátráltatta, hogy a periférikus helyzetből adódóan vására, piaca nem volt Kesznyétennek. Kocsma azonban mindig akadt a faluban. Ma három is üzemel. Bolt hat van, tűzép kettő, virág-és ajándékkereskedés, ruhásbolt egy-egy. Az alapvető iparcikkek és élelmiszerek a Partner Kisáruházból helyben beszerezhetők. A választék is jó a faluban, pl. a kenyeret, amit hajdan házilag sütöttek, azt most öt pékség szállítja versengve a kesznyéteni fogyasztókért. Hogy milyen nagyot változott ez az ágazat az utóbbi évtizedekben – ha már a kenyérnél tartottunk -, híven szemlélteti egy a kenyérellátással kapcsolatos panaszos tanácsi jegyzőkönyv 1956-ból:

„Földvári Rudolf elvtárs országgyűlési képviselő fogadóóráján a község dolgozói kifogásolták a kenyér minőségét hivatkozva arra, hogy sok esetben a kenyér nyers, sületlen és a melegen történő szállítás következtében a kenyerek eldeformálódnak. Jelenlévők megállapodnak abban, hogy az eddigi heti kétszeri szállítást a jövőben háromszor fogják hetenként eszközölni. Mégpedig hétfőn, szerdán és pénteken. Tekintettel arra, hogy a községbe a mezőcsáti üzemegység szállít kenyeret, a hosszú és rázó út következtében a kenyerek eldeformálódnak, ezért a Sütőipari Vállalat legalább 8-10 órás kenyeret pakoljon

fel a gépkocsira, ami már nem deformálódik olyan mértékben...Megállapítást nyert az is, hogy a községben egyáltalán nincs cserekenyér-forgalom. Az üzemágvezető elvtárs véleménye szerint ez egyáltalán nem megy. Próbálkoztak vele egy héten keresztül, de lisztet a dolgozóparasztok nem vittek be az FMSZ. boltokba, és a leszállított cserekenyeret pénzért kellett értékesíteni.”

Azt hiszem, a korabeli és a jelenlegi állapotok közötti kontraszt jól tükrözi a kereskedelem és az ellátás fejlődését.

A község gazdagodását mutatja a pénzüintézetek fejlődése. A Felsőzsolca és Vidéke Takarékszövetkezet kirendeltsége 1990-ben alakult a korábbi betétgyűjtő pénztárból. A betétállomány 1996-ban 67.971.000 Ft, az 1991-es 358,8%-a.

27. sz. kép. Utcakép a templomtoronyból nézve.

V. Művelődés és kultúra

Népművészet

28. sz. kép. Szabó Sámuel, a népművészet mestere, a község díszpolgára egyik tanítványával.

Kesznyéten főképp hagyományos népi építészetéről és a pásztorélet ősi formavilágát átörökítő fafaragóiról nevezetes. A községben él és alkot Szabó Sámuel, a népművészet mestere, a falu díszpolgára, aki számos köztéri játékkal és emlékművel ajándékozta meg Kesznyétent és Sajóhídvéget. Egyéb munkái közül mutatunk be a 29. és 14. sz. képeken kettőt.

29. sz. kép. Szabó Sámuelné síremléke.

30.sz. kép. Hajdan díszes kerítéskapuk.

Régi idők iskolája

Noha a községben 1652-től folyamatosan működik iskola, mi tagadás, Kesznyéten sohasem volt a műveltség és kultúra fellegvára. Az iskola fenntartója 1948-ig a református egyházközség, 1990-ig az állam, majd az önkormányzat. Más falvakhoz hasonlóan a XX. századig Kesznyétenben is egyetlen tanítót alkalmaztak. Az 1851-től itt dolgozó *M. Bartha János* ezért méltán panaszodik az állandó túlterheltség miatt, hisz 1872-ben pl. 126 növendéket tanított egyes-egyedül. Az sem sokat javított a helyzeten, hogy az 1927/28-as tanévtől már két tanító próbálta a nebulók fejébe szó szerinti értelemben beleverni a tudást. Ilyen körülmények közt nem

csodálkozhatunk azon, hogy még 1941-ben is 207 analfabéta élt a községben.

Milyen lehetett a régi idők iskolája? *M. Bartha János* így írja le az 1872-es állapotokat:

„I. Kül alak

Az iskolaépület 11 öl hosszú 5 öl széles zsindeellyel fedett. Két szoba s külön pitvar a tanító használatául, külön kamra és más melléképületek, jól rendezett kis házikert. A tan terem 21 ½ n. öl belső világosságú hat ablakkal; az ablakok felső táblái szellőztetés végett kinyithatók.

II. Belső szervezet

- 1. Oktatást nyert 1872-dik évben 107 növendék.*
- 2. A növendékek VI. osztályba vezettetnek.*
- 3. Tanítási időszak 9 hónap.*

III: Tantárgyak

Beszéd és értelem gyakorlatok. Irva olvasás. Olvasókönyvek. Szentttörténelem. Erkölcs és vallástan. Énekek. Üteny írás. Testgyakorlat. Kertészet. Természetráajz. Természettan. Földrajz. Magyarnyelvtan. Magyartörténelem. Szám.

IV. Taneszközök

A növendékeknek: Palatáblák, iskolai kézikönyvek, s írópapirok, s több iskolai eszközök.

Az iskolában: Természetráajzi ábrák mintegy száz képben...Földgömb...Magyarország és Europa nagyterképe. Két fekete tábla...Gyümölcsfa kezeléshez szükséges eszközök. Fáskert melyben jelenleg mintegy 2500 vegyes ültetmény és mintegy 600 db óltvány diszlik. A szülék és növendékeknek eddig kiosztatott 120 db ingyen.

Tanító egy, ki is egyszersmind templomi és temetési szolgálatot végezni, s a férfitagok közt fennálló hangzatos énekkart vezetni köteles.

Megjegyzést érdemel azon intézmény, miszerént a gyermekekért szülei mit se fizetnek, s bár mily számmal részesüljenek oktatásban, a község magtárából öt köböl zabbal és az egyház pénztárából négy forint harminc krajcárral jutakmaztatik a tanító fáradsága.

A tanítói fizetés fő részét szántóföld és rét tesz, melyek mind a tanítónak, mind a tanügynek fölszámíthatatlan kárára szolgálnak.”

Ez az iskola sokáig az egyházkerület legjobb intézményei közé tartozott. A Bartha tanító említette Fáskertet Erdődy gróftól kapta 1865-ben a falu, a mai óvoda helyén volt. Szemléltető eszközökkel pedig az 1868-as népiskolai törvény nyomán gyarapodott ennyire az iskola.

Hiába panaszkodik a tanító úr, azért munkáját erkölcsileg és anyagilag is elismerték. A tanítói javadalom 1870-ben évi 300 Ft készpénzben, 100 Ft természetben. Ha csak a készpénzt számítjuk, akkor is ennyiből akkoriban 15 irhabundát vagy 10 ökröt vagy 25 hízt lehetett vásárolni. Azt hiszem, sok mai tanár cserélne vele.

Az államosítás után

Az 1948-as államosítás után az oktatásban és a művelődésben az 1950-es évektől valóságos kulturális forradalom bontakozik ki. Megszervezik a felnőttoktatást, s a nappali képzésben is ugrásszerű a

fejlődés, ahogy az 5. sz. táblázat szemlélteti. Miközben a tanulói létszám megmaradt az 1948/49-es szinten, a tanerők létszáma 20 év alatt megnégyszereződött, napjainkra pedig csökkenő gyereklétszám mellett megnyolcszorozódott.

A község igyekszik jó feltételeket biztosítani az iskola számára: tantermeket épít, szolgálati lakásokat, iskolát, óvodát. 1956-ban, mikor még elég kockázatos volt a felettes hatóságok akaratával dacolni, bátran kiálltak az iskola fejlesztéséért:

„31/1956 számú tanácshatározat.

Németh Imréné kesznyéteni lakos szülő és Kiss Bertalan tsz.elnök, szülő javaslatára utasítja a tanácsülés a községi tanács vb.elnökét, hogy jelen határozatával keresse meg a Járási Tanács vb-át és oktatási osztályát és határozatban kérje, illetve követelje, hogy az áll. általános iskola I. osztályát, amely 68 beirt tanulóval rendelkezik, bontsa párhuzamos osztályokra, mivel Kesznyéten haladó község veszélyeztetve látja az eredményes oktatást, nevelést ily nagy létszám mellett...”

(A tiltakozásnak meglett az eredménye, mert az 1956/57-es tanévben két első osztályt indítottak.)

A tartalmi munkával persze időnként gondok vannak.

Nagy Miklós igazgató önkritikusan állapítja meg:

„Az iskola tanulmányi átlaga eléggé alacsony s nem üti meg azt a kívánt mértéket, melyet megérdemel ilyen nagyközség, melynek iskolája nyolc osztályu osztatlan iskola és 10 tanerős iskola. A félévi 2,6-os tanulmányi átlaggal nem lehetek megelégedve... sok a bukott tanuló. 29, 2%. De sok az osztályozatlan állandó mulasztó is: 11, 2%.”

31. sz. kép. Komlóssi István tanítványaival 1932-ben.

32. sz. kép. 1952-es nagygyűlés a Fás kertben úttörőkkel.

Rémséges egy statisztika: az iskola tanulóinak közel fele nem teljesítette a követelményeket. További árnyoldala ekkor is, később is az oktatásnak a képezés nélküli nevelők magas száma, a hitoktatás fokozatos háttérbe szorítása, az etnikai feszültségek gerjesztése az iskolában (a hetvenes évek elején pl. külön cigány osztályt hoztak létre). Mára a kesznyéteni iskola kinőtte ezeket a gyermekbetegségeket, s elismert színvonalon látja el az alapfokú oktatást-nevelést.

Minden kesznyéteninek van egy-egy kedves tanítója, tanára. A legtöbben Komlóssi Istvánt, Cselényi Idát, Vitéz Miklóst, Sallai Tibort, Juhász Sándort, Veszprémi Gézánét, Hegedűs Istvännét emlegetik szeretettel.

Év	Nappali	Felnőtt	Tanerők	Tanterem
	tanulók			
	száma az általános iskolában			
1869/70	126	-	1	1
1927/28	?	-	2	2
1945/46	169	-	2	2
1948/49	293	-	3	3
1959/60	251	36	10	4
1965/66	290	54	11	4
1976/77	264	-	12	4
1997/98	221	-	23	12

5. sz. táblázat

A közművelődés

1950 előtt a kultúra lényegében a hagyományos népi kultúrát jelentette. A 30-as évek egyletei, gazdatsanfolyamai után a II. Rákóczi Ferenc Művelődési Ház, az úttörőcsapat és később a KISZ együttműködésével élénk kulturális élet bontakozott ki Kesznyétenben. A villamosítás után működhetett a mozi. 1965-ben már 326 rádió és 35 tv volt a községben, de a fiatalok inkább a társas összejövetelekhez vonzódtak. Sikeres kiscsoportok dolgoztak az 1963-ban pártházal bővített művelődési házban, megannyi kedves emlék: színjátszó kör, zenekar, kórus, tánccsoport, citerazenekar, klub stb. A könyvtár is szépen fejlődött: 1965-ben 496, de 1975-ben már 3226 kötetel büszkélkedhetett.

A gazdasági szempontok előtérbe kerülésével a 80-as évektől a lehetőségek és az igények teljesen megváltoztak, s ez a kultúra válságához vezetett országosan, helyileg egyaránt. Előbb a mozi szűnt meg, majd gazdátlan lett a művelődési ház és a könyvtár is. A 90-es években már csak néhány alkalomra szorítkozik az egykor szebb napokat látott kesznyéteni művelődés. Ismétlődő rendezvény a Kesznyéteni Napok, néhány bál. Fontos érték viszont a művelődési házban kialakított helytörténeti gyűjtemény.

33. sz. kép. A Szabadság Tsz kórusa.

34. sz. kép. A tánccsoport tagjai.

VI. Kesznyéten nevezetességei

A református templom

35. sz. kép.

A község egyetlen temploma már a harmadik ugyanazon a helyen, a falu központjában. 1908-ban épült Gecse Lajos lelkész vezetésével, Katona György sárospataki mérnök tervei alapján, ezer tehén árából. Az eklektikus, klasszicizáló stílusú épület görög-római sajátosságokat hordoz. Jellegzetessége a színes ablaküvegek alkalmazása. Az impozáns méretű templom 800 fő befogadására alkalmas, a torony magassága 43 m.

Eredetileg bádogtetős volt az egész épület, de mivel a szél zivatarkor állandóan felszaggatta, 1924-ben palára cserélték, majd a beázások miatt 1997-ben visszatértek egy korszerűbb és szebb lemezfedéshez. Amióta áll a templom, javítása, felújítása állandó munkát ad a gyülekezetnek.

36. sz. kép. Gecse Lajos.

Az 1927-ben elkerített udvaron található az 1848-49 emlékére állított kopjafa, Szabó Sámuel alkotása, valamint a második világháború halottainak emlékműve. Utóbbi érdekessége, hogy a zsidó elhurcoltak és a magyar elesettek nevei együtt szerepelnek rajta (14.sz. kép).

Az észak-déli tájolású templom három bejárata közül a főbejárattal szemben helyezkedik el belül az úrasztala, háta mögött a szószékkal, mellette az első világháború halottainak emléktáblája. Jobbra van a barokk orgonaszekrénybe helyezett orgona, amit 1936-ban 4650 pengőért készítettek, s ma sokmillió Ft-ot ér.

37. sz. kép. A templom orgonája.

A templom két harangja messzire elhallatszik. A 150 kg-os kisharang felirata a következő: „A S: Kesznyétemi Reformat Sz Eklesia Maga Koltsegen Ontette 1802.” 1922-ben új, 560 kg-os nagyharangot húztak mellé a háborúban. elvitt kettő helyett. Ennek felirata: „A világháború siralmas idején ágyúnak elrekvirált testvérei helyett öntette a kesznyétemi Közbirtokosság és református egyház gazdagja, szegénye, fiatalja, vénje Isten dicsőségére az Úrnak 1922 ik esztendejében”. A másik oldalára ezt írták: „Az élőket hívogatom / A holtakat elsiratom”.

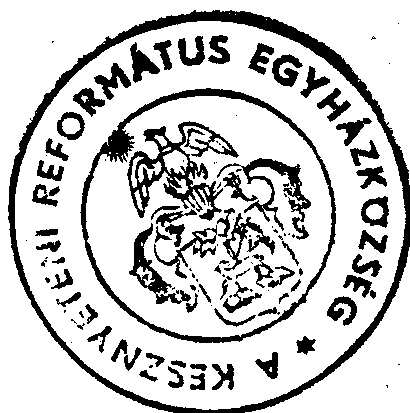
.

38. sz. kép. A kesznyétemi presbitérium, középen Galuska Imre lelkésszel, a község díszpolgárával.

39. sz. kép. Úrasztali kelyhek.

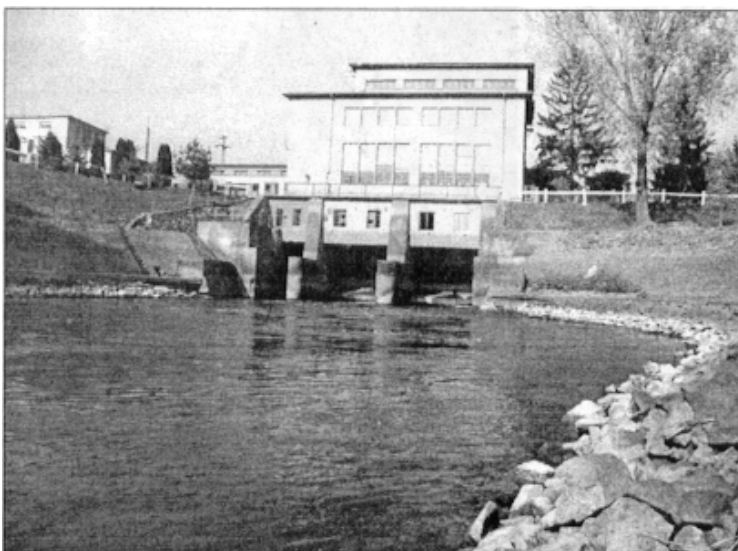
40. sz. kép. Az egyház régi pecsétje.

A Kesznyéteni Vízerőmű

A Hernád kedvező lehetőséget kínál vízerőművek építésére. 1903-ban és 1906-ban két erőművet is létesítettek a folyón, s már ekkor felvetődik a folytatás lehetősége. Noha a kesznyéteni építkezések terve és engedélyokirata 1931-re elkészült, a világgazdasági válság miatt nem indult meg a beruházás. Bár a földmunkák 1938-ban elkezdődtek, a végleges engedélyt az átdolgozott tervek alapján 1940-ben kapta meg az 1945-ben beüzemelt létesítmény. Amikor elkészült, akkor az ország legmodernebb és legnagyobb erőműve volt, ma sokan ipari műemlékké nyilvánítását fontolgatják.

A vízerőmű meglévő természetes terepadottságot hasznosít. A Hernád a Sajóba torkolása előtt délnyugatra kanyarodva megkerül egy lapos dombhátat, amely Hernádnémetitől délre húzódik. A dombhát gerincén vezetett felvíz-csatorna segítségével terelték Böcsnél az ősmederből a folyó vízhozamának nagyobbik részét a kesznyéteni vízerőtelephez és a Sajóba továbbvezető 2,5 km hosszú alvíz-csatornába. Az ősmeder 500 l vizet kap vissza másodpercenként. A 7,3 km hosszú felvíz-csatornára telepített Kesznyéteni Vízerőműnél 13,8 m hasznos esést lehetett elérni.

Ugyanazt a megoldást alkalmazták tehát, amit később a sok vitát kiváltott bős-nagymarosi erőműrendszernél terveztek a Dunára. Mégse jutott eszébe senkinek sem, hogy elméleti konstrukciók helyett a valóságban, egy több mint 50 éve üzemelő modellen tanulmányozza kicsiben a folyóelterelés korántsem katasztrofális környezeti hatásait.

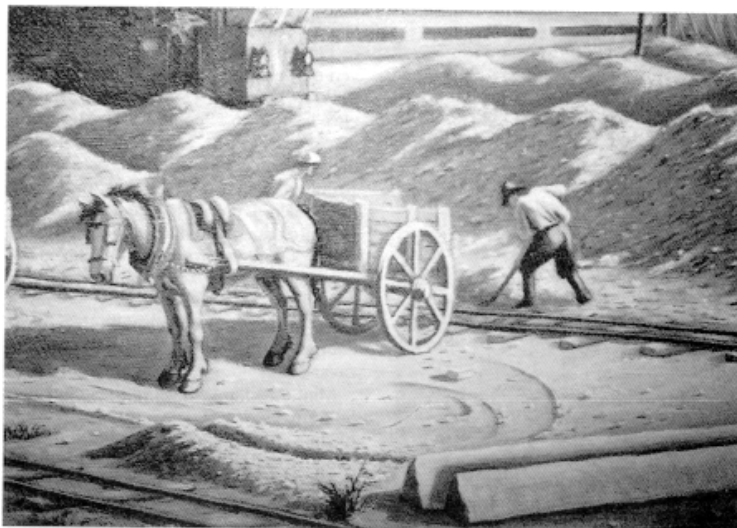

41. sz. kép. A vízerőtelep.

Az erőművet Sabathiel Richárd budapesti műegyetemi tanár tervezte, az építést Koltay Benő főmérnök vezette. Először a hidak készültek el szárazon, aztán a kubikusok kihordták alóluk a földet. A csatornák után következett maga az erőtelep, amivel különösen nehézén haladtak az állandóan feltörő talajvíz miatt. A helyi hagyomány szerint 13 forrásra építették az erőművet. Az biztos, hogy a vízzel állandó problémák voltak, ezért az alapozást 1948-ban Galli László tervei alapján megerősítették, s azóta stabilan állja a vizek rohamát.

A berendezéseket, a két, egyenként 2,2 megawatt teljesítményű, függőleges tengelyű Kaplan turbinát a hozzá tartozó generátorral a Ganz gépgyár szállította. A szabályozórendszer svájci, minden egyéb magyar termék volt, a magyar munkát dicséri.

Az 1944 végére elkészült erőmű üzembe helyezése közben vonult át a front a térségben. Katonai parancsra az induláshoz feltöltött üzemvíz-csatornát úgy kellett a két turbinán keresztül leüríteni, hogy azok előkészítése még nem fejeződött be. Hiába támasztották ki a gépeket gerendákkal, az 1-es számú a köteleket elszaggatta, s az olajozatlanul megfutott gépnek elgörbültek a tengelyei, kiolvadtak a csapágysai. A tengelyeket kiegyengették, s bár többször visszagörbültek, ma is ezekkel működik az erőmű.

42. sz. kép. Épül az erőmű.

Az üzembe helyezés óta megbízhatóan termel. A vízhozamtól függően 13-14 millió kilowattóra villamos energiát állít elő évente, csapadékosabb időszakban 18 millió kilowattóra teljesítményre is képes. Az építésekor csak a diósgyőri vasgyárhoz kapcsolódó erőmű ma az

országos villamos hálózathoz csatlakozik. Részesedése az ország energiaellátásából megközelítőleg 0,01 %. Az első 50 évben a turbinák 23 milliárd köbméter vizet dolgoztak fel, a becsült termelés mintegy 670 millió kilowattóra, amit 220 ezer üzemóra alatt teljesítettek.

A kesznyéteni vízerőműnek eddig öt gazdát kellett kiszolgálnia, csak néhány éve működik önálló egységként. Az építtető, a diósgyőri vasgyár után a Borsodi Hőerőműhöz csatolták, később a Tiszaöki Vízerőműhöz, majd a Tiszai Erőmű Rt-hez tartozott. Jelenlegi működtetője a privatizált Hernádvíz Kft.

Az eltelt évtizedek alatt az erőmű hozzáértő a faluhoz. Átlagosan 25 főnek biztosított munkát (az építést nem számítva), akiknek csak egy része kesznyéteni, de így is valóságos erőműves dinasztiák születtek a községben. A helyi és környékbeli szakemberek Berg József, majd ifj. Fekete Barna vezetésével működtették gond nélkül – s reméljük, működtetik ezután is sokáig – az ország javára Kesznyéten büszkeségét, a vízerőművet.

A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet

43. sz. kép. Őshonos szilaj marha.

A Tájvédelmi Körzet létesítéséről az 5/ 1990. (VI. 18.) KÖM rendelet intézkedik:

„1.§ (1) *Védett természeti területté nyilvánítom „Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet” megnevezéssel a Kesznyéten, Lenínváros, Tiszadob, Tiszaluc községek határában lévő és a mellékletben felsorolt ingatlannyilvántartási helyrajzi számú, 4070,4 hektár kiterjedésű területet.*

(2) *A védetté nyilvánítás célja: a Taktaköz déli részén, a Tisza szabályozása következtében kialakult ligetrdők, bokorfüzesek, nádasok, mocsárétek holtágak fajgazdag növény-és állatvilágának, a tájképi értékeknek a védelme.*

(3) *A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet természeti értékeinek megóvása, őrzése, fenntartása és bemutatása*

a Bükk Nemzeti Park Igazgatóságának, mint természetvédelmi kezelőnek a feladata.

2.§ Ez a rendelet 1990. július hó 15-én lép hatályba.”

1990 óta a Tájvédelmi Körzet területe 6083 hektárra nőtt, s bővítése továbbra is folyamatban van. A jellegzetes alföldi, ártéri tájképet az erdők, a ligetes kaszálók, a füzesek, a morotvák és mocsarak kis területen való sűrű váltakozása hozza létre.

A vízrendezések a vidéket erősen sújtották, mocsarai, rétjei fokozatosan száradnak, mert elszakadtak a Tisza árvizeitől. A jövőben a természeti értékek védelme érdekében vízügyi rekonstrukcióra és tájrehabilitációra szorul.

A területen 14 különböző értékes növénytársulás és 58 értékes növényfaj található, amiből 25 védett. Keményfaligetei, úszólápjai és ősmorotvái különösen fontosak. 50 féle védett állatfaj él a körzetben. Madárvilága rendkívül gazdag, 181 madárfaj költ vagy vonul át itt rendszeresen

Ezek a természeti értékek erősen veszélyeztetettek, aktív beavatkozás nélkül 10-20 éven belül várhatóan teljesen megsemmisülnek. Épp ezért a körzetben csak hagyományos gazdálkodást, legeltetést és gyepgazdálkodást engedélyeznek, ami találkozik a kesznyéteni termelők nagyobbik részének érdekeivel. A területen az utóbbi években ismét sikerrel tartják az őshonos magyar állatfajtaikat.

44. sz. kép. Képeslap a 60-as évekből

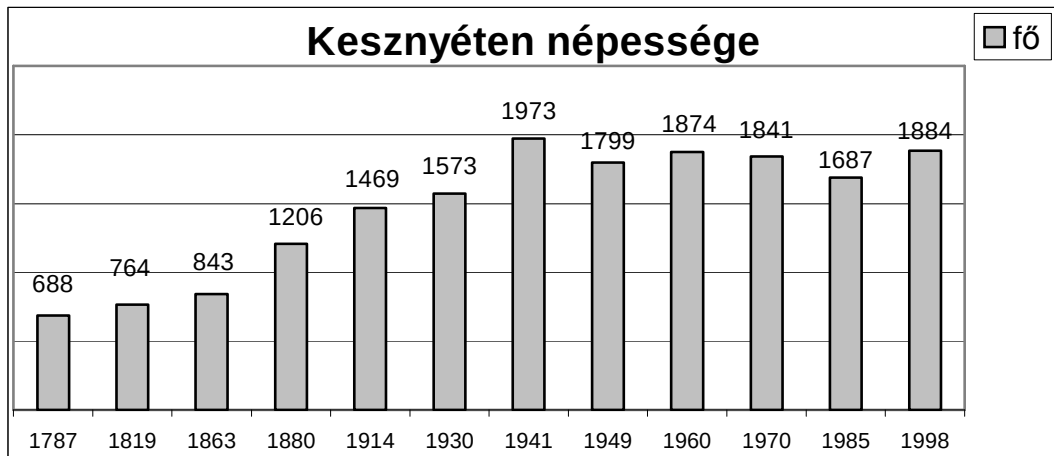
Tehénszépségek nemes vetélkedője

KESZNYÉTIEN – Tehénszépségversennyel köszöntötték az egykor szebb napokat, zsúfolt tribünöket látott május elsejét a festői szépségű borsodi faluban. Sör, virsli volt, és persze nem hiányozhattak a marhák sem

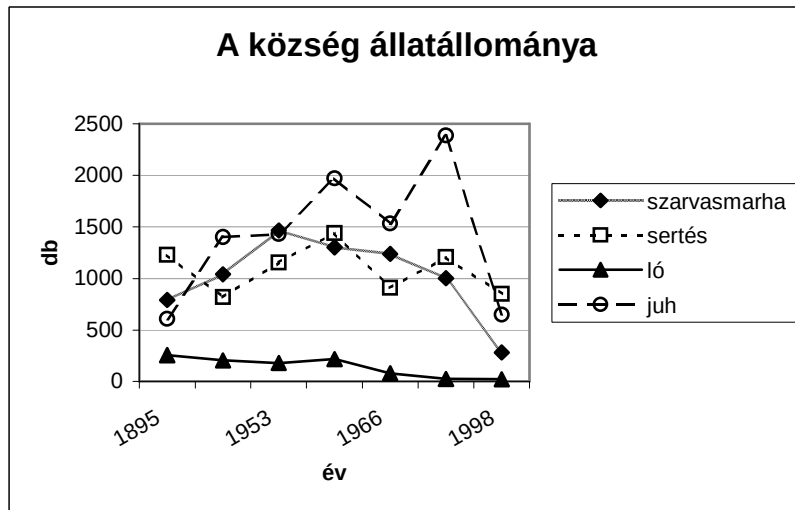
5. oldal

45. sz. kép. A Blikk címlapján a kesznyéti tehénszépségverseny 1997-ben.

5. sz. ábra

8. sz. ábra

Függelék

I. Kesznyéten ismert jegyzői és vb-titkárai

???? – 1846	Chakó Dániel
1846 – 1863	Fejérváry Gábor
1864 – 1893	Mezőssy Gusztáv
1893 – 1927	Szoboszlai Lajos
1928 – 1936	Porkoláb József
1937 – 1944	Veress Antal
1944 - 1945	Jakab Zoltán
1945 - 1946	Varga László
1946 - 1947	Bolner István
1947 – 1951	Szentandrassy László
1951 – 1956	Lugosi István
1957	Szikszai Pál
1958 – 1973	Szabó Gyula
1973 – 1977	Topa Lajos
1978 – 1991	Feketéné Pabar Irén
1991 – 1993	Dr. Mike János
1994 – 1995	Musinszky Sárosi Mária
1995 -	Feketéné Pabar Irén

II. Tanácselnökök és polgármesterek

1950 – 1951	Szabó József
1952 – 1954	Nagy Istvánné
1954 – 1956	Fekete István
1957	Pocsai József
1957 – 1958	Berta Balázs
1958 – 1964	Fekete István
1965 – 1966	Kiss Imre
1966 – 1973	Topa Lajos
1973 – 1980	Turóczi Dezsőné
1980 – 1994	Topa Lajos
1994 -	Kecső Imre

III. Iskolaigazgatók

1948-1949	Komlóssi István
1949-1951	Bak András
1951-1952	Balázs Vilma
1952-1954	Pribus László
1954-1955	Vitéz Miklós
1956-1958	Nagy Miklós
1958-1959	Vitéz Miklós
1959-1966	Juhász Sándor
1966-1974	Sallai Tibor
1974-1977	Fábián György
1977-1982	Gál József
1982-1986	Szabó László
1986-1993	Papp Ferenc
1993-	Papp Istvánné

IV. Lelkészek

1760 – 1762	Dobay József
1762 – 1764	Varannay István
1764 – 1770	Kardos György
1770 – 1772	Török István
1772 – 1786	Sáray Sámuel
1786 – 1792	Farkas István
1792 – 1799	Makay Miklós
1799 – 1803	Nádaskay Sámuel
1803 – 1804	Osváth György
1804 – 1806	Németh Sámuel
1806 – 1810	Budaházy Lajos
1810 – 1817	Molnár András
1817 – 1835	Czakó István
1835 – 1866	Nagy Gábor
1866 – 1904	Bodolai József
1905 – 1942	Gecse Lajos
1942 – 1949	Nagy Sándor
1949 – 1990	Galuska Imre
1990 – 1991	Kemenesi Tibor
1991	Cseterki Sándor
1991 -	Fehér Csaba

Irodalom

- *Borsod-Abaúj-Zemplén megye története és legújabb kori adattára*, Miskolc 1977
- *B. Hellebrandt Magdolna: Szkítakori temető Kesznyéten-Szériúskerten*, HOM Évk. 1988 107-126.
- *Dankó Imre: A Sajó-Hernád-melléki hajdútelepek*
Sátoraljaújhely, 1991
- *Galuska Imre: Határhasználat Kesznyétenben a parasztbirtok kialakulásától az 1945-ös földosztásig*,
Borsodi történelmi évkönyv IV. 1973. 13-74.
- *Galuska Imre: Két kesznyéteni hivatalnok önéletírása*,
Kesznyéten, 1984 (kézirat)
- *Galuska Imre: Kesznyéten földrajzi nevei*
Kesznyéten, 1982 (kézirat)
- *Galuska Imre: Kesznyéten 1944-45-ben*
Kesznyéten, 1986 (kézirat)
- *Lehoczky Alfréd: Bükkalja és Dél-Borsod a honfoglalás idején és a középkorban*, Miskolc, 1977
- *Magyarország vármegyéi és városai. Zemplén vármegye*, Bp.
- *Magyar városok monográfiája IX. Szerencs és vidéke*,
Bp. 1931.
- *Zemplén katonai leírása*, Levéltári füzetek . Miskolc,
1990.

TARTALOM

Előszó.....	3
I. Az idő sodrában.....	5
A község neve.....	5
Kesznyéten első lakói.....	8
A feudalizmus idején.....	12
A kesznyéteni hajdúk.....	18
A második jobbágyság.....	28
Boldog békeidők.....	32
Háborúból háborúba.....	35
Új reményekkel.....	40
A rendszerváltás.....	52
II. Táj és ember.....	54
Vízrajz és közlekedés.....	54
Tájegységek és talajok.....	57
Éghajlat.....	59
Művelési ágak.....	61
III. Ember és társadalom.....	62
IV. A gazdaság.....	72
A hagyományos paraszti gazdálkodás.....	72
Az állattenyésztés.....	73
A növénytermesztés.....	77
A birtokszerkezet.....	77
A nem hagyományos ágazatok.....	79
V. Művelődés és kultúra.....	82
Népművészet.....	82
Régi idők iskolája.....	84
Az államosítás után.....	86
A közművelődés.....	90

VI. Kesznyéten nevezetességei.....	92
A református templom.....	92
A kesznyéteni vízerőmű.....	97
A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet.....	101
Függelék.....	106
Irodalom.....	109
Tartalom.....	110